

SEANCES DU MARDI 26 MARS 1985
VERGADERINGEN VAN DINSDAG 26 MAART 1985ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE :

CONGES :

Page 2024.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget des services du Premier ministre de l'année budgétaire 1985.

Projet de loi ajustant le budget des services du Premier ministre de l'année budgétaire 1984.

Plan pluriannuel d'expansion du potentiel scientifique de la Belgique.

Demande de renvoi en commission. — *Orateurs* : M. le Président, M. De Bondt, M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, p. 2024.Discussion générale (Politique scientifique). — *Orateurs* : MM. Humblet, Vandekerckhove, Deworme, De Bondt, Seeuws, Mme De Pauw-Deveen, M. Van In, M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, p. 2024.

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 2024.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van de diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1985.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van de diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1984.

Meerjarenplan ter bevordering van het wetenschappelijk potentieel van België.

Vraag om verwijzing naar de commissie. — *Sprekers* : de Voorzitter, de heer De Bondt, de heer Maystadt, minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, blz. 2024.Algemene bespreking (Wetenschapsbeleid). — *Sprekers* : de heren Humblet, Vandekerckhove, Deworme, De Bondt, Seeuws, mevrouw De Pauw-Deveen, de heer Van In, de heer Maystadt, minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, blz. 2024.PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTERLe procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Luyten, à l'étranger; Cuvelier, C. De Clercq et Wyninckx, pour des devoirs administratifs; Mme Delruelle-Ghobert, pour raison de santé, demandent un congé.

Vragen verlof : de heren Luyten, in het buitenland; Cuvelier, C. De Clercq en Wyninckx, wegens bestuursplichten; mevrouw Delruelle-Ghobert, om gezondheidsredenen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Friederichs, pour des obligations professionnelles; de Bruyne, Basecq, Mmes Herman-Michielsens, pour d'autres devoirs; Godinache-Lambert, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering : de heren Friederichs, wegens beroepspligten, de Bruyne, Basecq, de dames Herman-Michielsens, wegens andere plichten; Godinache-Lambert, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

Algemene beraadslaging

MEERJARENPLAN TER BEVORDERING VAN HET WETENSCHAPPELIJK POTENTIEEL VAN BELGIË

Vraag om verwijzing naar de commissie

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES SERVICES DU PREMIER MINISTRE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1985

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DES SERVICES DU PREMIER MINISTRE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1984

Discussion générale

PLAN PLURIANNUEL D'EXPANSION DU POTENTIEL SCIENTIFIQUE DE LA BELGIQUE

Demande de renvoi en commission

De Voorzitter. — De agenda vermeldt de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van de diensten van de Eerste minister en van het meerjarenplan ter bevordering van het wetenschappelijk potentieel van België.

Ik stel voor eerst het luik « wetenschapsbeleid » te behandelen.

L'ordre du jour prévoit l'examen des projets de loi relatifs au budget des services du Premier ministre ainsi que du plan pluriannuel d'expansion du potentiel scientifique de la Belgique.

Je vous propose d'examiner d'abord le volet « politique scientifique ».

(Assentiment.)

Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik zou de Senaat willen verzoeken het meerjarenplan ter bevordering van het wetenschappelijk potentieel van België voor onderzoek te verwijzen naar de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap.

Dit meerjarenplan werd door de regering opgesteld in uitvoering van artikel 82 van de wet van 31 juli 1984. Dit artikel bepaalt ook dat dit plan door beide Kamers moet worden goedgekeurd en derhalve voorafgaand ook door de bevoegde commissies van beide Kamers moet worden onderzocht.

De commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap van de Kamer heeft dit plan inderdaad besproken en de heer Moors heeft daarover mondeling verslag uitgebracht in de openbare vergadering. De commissie van de Senaat kreeg echter niet de gelegenheid om dit plan te onderzoeken. Ik zou het dan ook zeer op prijs stellen indien u, mijnheer de Voorzitter, dit meerjarenplan zou verwijzen naar de bevoegde commissie.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, had de regering er zich niet toe verbonden over dit meerjarenplan verslag uit te brengen vóór 1 januari van dit jaar?

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Monsieur le Président, conformément au prescrit de l'article 82 de la loi du 31 juillet 1984, le gouvernement, avant le début de cette année, a déposé au Parlement un rapport sur la manière dont il envisage le plan pluriannuel d'expansion du potentiel scientifique. Sur ce point, l'échéance fixée par la loi a été respectée. La Chambre a estimé qu'il était plus normal d'examiner simultanément le budget des services du Premier ministre et le plan d'expansion de la politique scientifique.

Dans le budget des services du Premier ministre — section de la politique scientifique — figure, à titre provisionnel, un crédit d'un milliard huit cents millions, qui constitue la première phase du plan d'expansion dont les crédits doivent être répartis entre les budgets des départements concernés.

A la Chambre, je le répète, il a paru logique d'examiner simultanément le budget des services du Premier ministre et le plan d'expansion du potentiel scientifique.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, wat de minister zegt is correct. De Kamer van volksvertegenwoordigers had het voorrecht deze begroting te onderzoeken aangezien zij eerst in de Kamer werd ingediend. Conform artikel 82 van genoemde wet heeft zij ook het meerjarenplan onderzocht. Aangezien deze begroting eerst in de Kamer werd behandeld, wordt zij in de Senaat rechtstreeks in de openbare vergadering besproken, wat ook correct is.

Het meerjarenplan moet echter de gewone weg volgen en eerst door de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap worden onderzocht.

De Voorzitter. — De bespreking van het meerjarenplan is wel gebonden aan de handeling van de begroting, mijnheer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, het meerjarenplan als zodanig houdt geen budgettaire verplichtingen in. De maatregelen in uitvoering van het meerjarenplan genomen, hebben een weerslag op de huidige begroting en zijn als dusdanig in die begroting opgenomen.

De commissie zou zich, mijns inziens, echter moeten buigen over het aspect meerjarenplan en over de structuur van dat plan.

De Voorzitter. — Dat belet niet dat wij nu toch de begroting van de diensten van de Eerste minister en dus ook het wetenschapsbeleid dat daartoe behoort, kunnen bespreken.

Ik zal uw voorstel om het meerjarenplan te verwijzen naar de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap voorleggen aan de Senaat die zich daarover dan donderdag, vóór de stemming over de begroting, kan uitspreken.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, en ma qualité de porte-parole du groupe socialiste, mon intervention portera sur l'Irsia, Institut pour la recherche scientifique dans l'industrie et l'agriculture, dont la régionalisation est enfin théoriquement réalisée.

En effet, si l'exécutif flamand dispose non seulement de la compétence, mais aussi des moyens transférés par le pouvoir central, ce n'est pas le cas pour la Région wallonne, malgré le très ferme rappel qu'elle a adressé récemment au ministre des Affaires économiques.

Ce n'est pas le seul secteur — je l'ai dit antérieurement — où le gouvernement empiète sur les compétences attribuées aux communautés et aux régions par la loi du 8 août 1980 et mon intervention sera essentiellement axée sur ce point.

C'est ainsi que pour les commandes publiques des départements de l'Etat central, vous maintenez un service s'occupant notamment de la politique de programme aéronautique et des industries connexes. Qu'un service des commandes de l'Etat existe, c'est normal. Qu'il intervienne directement dans la politique économique des secteurs non nationaux, ce ne l'est pas.

Le critère est clair à ce propos : mille parpaings ou mille radios, cent rames de papier, un réveil ou un fauteuil échappent à votre compétence, contrairement à un navire, une bouteille éventuellement à jeter à la mer, une pièce de coton, des briquettes de charbon ou des poutrelles d'acier.

Le troisième domaine concerne la représentation des communautés et des régions dans les commissions techniques des Communautés européennes pour des matières de compétence régionale, tel le comité Esprit, compétent en matière d'électronique et d'informatique. L'Etat central ne doit y être qu'à titre diplomatique et vous feriez bien de conclure un protocole, comme a dû le faire le ministre des Relations extérieures pour les matières culturelles internationales, protocole qui a été conclu avec les communautés. Ce protocole précise notamment les modalités de la représentation des communautés dans les négociations et les réunions internationales, y compris la règle du silence si elles n'ont pas pu se mettre d'accord. Normal, puisque alors, il n'y a pas de position belge.

Vous avez déclaré à la commission de la Chambre que des contacts avaient été pris avec les régions et les communautés et qu'elles avaient été associées à certaines réunions internationales. Sur quelles bases et d'après quels critères? Empiriquement peut-être, arbitrairement sans nul doute.

M. Kevers, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

Je demande au gouvernement de cesser d'être un accapareur des compétences de communautés, de manière à ce qu'elles puissent travailler.

J'en viens d'ailleurs, monsieur le ministre, après ces trois premiers empiètements, à quelques autres; je n'ai malheureusement que l'embaras du choix.

Au III du paragraphe 1er de l'article 5 de la loi spéciale du 8 août 1980, il est précisé que les régions sont compétentes, dans le domaine de la recherche scientifique appliquée, pour les matières relevant de leur compétence exclusive.

Or, premièrement, dans la masse I, des crédits de recherche scientifique appliquée sont accordés au profit des universités dans des domaines autres que les cinq secteurs nationaux.

Il s'agit là d'un tout autre débat, qui n'est pas le nôtre ce matin, quant aux empiètements sur les compétences communautaires de l'Education nationale, secteurs francophone et néerlandophone, à propos de l'enseignement.

Deuxièmement, il ne peut pas en être de même à propos de la promotion d'innovations technologiques pour laquelle un poste de près d'un milliard trois cents millions est prévu. Or l'activité de l'un de vos collègues, de surcroît collègue de parti, le démontre; la promotion d'innovations technologiques est essentiellement de compétence régionale, qu'il s'agisse de la Flandre ou de la Wallonie.

Troisièmement, quand il est question d'un crédit pour certaines activités internationales de recherche scientifique, il apparaît de toute évidence qu'il s'agit en grande partie de la recherche appliquée, comme dans le cas où une subvention est accordée à Eurochemic au titre des Affaires économiques; je ne pense pas qu'on y fait essentiellement de la recherche fondamentale.

Quatrièmement, l'effort public national prête le flanc aux mêmes critiques. Certains postes, en recherche industrielle notamment, touchent à des matières exclusivement de compétence régionale.

Cinquièmement, les 220 millions attribuées à la Belgonucléaire; que je sache, il ne s'agit pas non plus d'un des cinq secteurs nationaux.

Ce ne sont là que des exemples. Je me suis fait l'obligation particulière d'être bref, mais je voudrais toutefois, insister sur un point rarement abordé et pourtant important : celui de la bibliothéconomie et de la documentation scientifique et technique. L'article 4, 5° de la loi spéciale du 8 août 1980 ne limite pas aux seules bibliothèques publiques les compétences communautaires; il y s'agit essentiellement de recherche appliquée. On ne voit donc pas pourquoi ce serait l'Etat central seul qui désignerait les représentants comme c'est le cas actuellement, aux comités IDST de la DG 13 des Communautés européennes s'occupant d'information et de documentation scientifique et technique. Cela se fait d'ailleurs en plein arbitraire puisque, contrairement à la pratique dans la plupart des Etats voisins, il n'y a pas de comité national consultatif de la documentation scientifique et technique.

Ce n'est pas uniquement à propos de ce comité qu'un problème se pose quant à l'information et à la documentation scientifique et technique. On sait, en effet, que la bibliothéconomie et la documentation représentent environ 4 p.c. des dépenses de recherche et de développement. Il y a donc, un peu partout, empiètement sur les compétences communautaires.

De surcroît, comme l'ont souligné des commissaires à la Chambre, la clé de répartition communautaire est loin d'être favorable à la Communauté française. Là aussi, je voudrais obtenir quelques éclaircissements.

Il faudrait également être pratique à propos de la recherche appliquée concernant toute l'enquête effectuée auprès de plus de 3 000 cher-

cheurs — en soi, c'est une bonne initiative — dont il est question aux pages 34 et 35 du rapport présenté à la Chambre, et, en particulier, le poste 2 du questionnaire, où il s'agit de « doter le pays d'un système moderne de collecte, de traitement et de diffusion de la documentation scientifique et technique », couvre en partie des compétences communautaires.

J'y insiste, dans la mesure où tout est lié à la recherche sur l'information et la documentation scientifiques et techniques. Croyez-moi, s'il est un domaine où je m'y connais quelque peu, c'est bien celui-là. C'est dire que pour être fonctionnelle et éviter des doubles emplois, cette recherche aurait dû être faite conjointement avec les communautés.

Or, vous ne cessez d'empiéter sur leurs compétences, ce qui vous est facile, puisque, comme cela se dit chez nous, « vous pouvez toujours garder les liards ». Si encore c'était efficace ! Mais le tableau de la page 21 du rapport présenté à la Chambre place la Belgique en dessous de la moitié du Royaume-Uni, de la France et de la République fédérale d'Allemagne quant à la place de la recherche et du développement par rapport au produit intérieur brut.

Je serais heureux de connaître l'explication, d'une part, du ministre du Budget, et, d'autre part, du ministre de la Politique scientifique sur ces chiffres.

Nous, socialistes et apparentés, nous ne voterons pas ce budget, certes, en tant que membres de l'opposition, selon une tradition en principe constante, mais aussi en tant qu'appartenant à la Communauté française et aux Régions wallonne et bruxelloise et que défendant des compétences communautaires régionales. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandekerckhove.

De heer Vandekerckhove. — Mijnheer de Voorzitter, de bespreking van de begroting Wetenschapsbeleid behoort traditioneel tot de onderwerpen, die zowel in de Kamer als in de Senaat een eerder geringe belangstelling uitlokken. Ook nu is dit wel weer het geval. Nochtans is zij, naar ik meen, niet van belang ontbloot.

Misschien kunnen we ons troosten met de gedachte dat indien de kwantiteit er niet is, er dan misschien wel voldoende kwaliteit is overgebleven.

Het voortreffelijk verslag van de heer Moors over de besprekingen in de Kamercommissie, met de daarin gestelde vragen en verstrekte antwoorden geeft een goed overzicht van wat reilt en zeilt in wetenschapsbeleid. Dit reilen en zeilen beperkt zich uiteraard niet alleen tot het oceanografische schip, voor zover dit overigens zeilt.

Het overlopen van dit verslag geeft gelegenheid tot enkele eerste indrukken en tot later meer uitgediepte beschouwingen. Wat betreft die eerste indrukken, lees ik dat in zijn uiteenzetting omtrent de globale doelstellingen van wetenschapsbeleid, de minister stelt dat dit een prioriteit is in de regeringsactie. Dit zal wellicht zo zijn en ik wil dit niet betwisten.

Wat mij een beetje hindert is de manier waarop deze prioriteit en de grootte van deze prioriteit in de begroting wordt voorgesteld. Via een handigheidje van het huis wordt voorgesteld met de maatregel waarbij de uitbetaling van de werkingssteun aan de universitaire instellingen met één maand wordt uitgesteld, geen rekening te houden, zogezegd omwille van de techniciteit. Dit geeft dan een meer fraaie stijgingsvoet van 7,08 pct. Zo heeft men natuurlijk altijd prijs. De minister van Begroting omdat hij de cijfers van de begroting naar beneden heeft gehaald en de minister van Wetenschapsbeleid omdat hij een fraaie stijgingsvoet heeft voor wetenschapsbeleid.

Dit doet mij denken niet aan de Heilige Drievuldigheid, maar aan de « Tweevuldigheid ».

De werkelijke stijging ten opzichte van 1984 is 4,29 pct. en alleen het meerjarenplan voor het wetenschappelijk potentieel dat we straks bespreken vormt met zijn 1 miljard 800 miljoen een werkelijke stijging van de kredieten wetenschapsbeleid, en dat was gezien de evolutie van de laatste jaren dringend nodig.

Wat de minister van Wetenschapsbeleid zegt over de economische valorisatie van de onderzoeksresultaten is bijzonder boeiend, gezien dit toch in ons kleine land geen makkelijk opgave bleek. Zijn vertrouwen in de Staat als bewaker van dit valorisatieproces is mijns inziens nogal groot. Graag had ik van hem vernomen welke zijn blijkbaar gunstige ervaringen zijn in dit verband. Meer in het bijzonder wordt het doel-object van de overdracht van de resultaten uit de universitaire laboratoria naar de industrie gesteld in de derde fase van het nationaal onderzoeksprogramma energie. Zijn er concrete voorbeelden van geslaagde overdracht? Kan de minister er enkele opnoemen?

De beschouwingen van de minister over de rol van het fundamenteel onderzoek kan ik toch niet helemaal delen. Het fundamenteel onderzoek moet toch worden gezien als de rijke humuslaag van de wetenschap, ook van de toegepaste wetenschap. Het wetenschappelijk prestige van onze universiteiten kan wellicht niet louter economisch worden uitgedrukt, maar lijkt me toch bijzonder belangrijk in het kader van een wereldwijde wetenschap.

Ik begrijp wel dit benadrukken van het fundamenteel onderzoek — ik weet dat dit de bekommernis is van de minister — maar toch heb ik bij het lezen van die passus enig voorbehoud willen maken omdat ik vind dat die iets te ver gaat in de richting van meer gericht en toegepast wetenschappelijk onderzoek.

Daarnaast is het, mijns inziens, verheugend te merken dat de kredieten onder beheer van wetenschapsbeleid geleidelijk opgeklommen zijn tot 11,84 pct. Men kan immers toch vragen stellen over de louter coördinerende rol van de minister van Wetenschapsbeleid, wat dikwijls neerkomt op een a posteriori vaststellen, daar het ingrijpen in de bevoegdheden van de andere ministers niet altijd makkelijk of zelfs niet mogelijk is.

Interessant zijn ook de vaststellingen van de *National Science Foundation* in de USA over de doeltreffendheid van fiscale stimuleringsmaatregelen in verband met wetenschappelijk onderzoek in de bedrijven. Er wordt nogal eens vrij boud beweerd, vooral aan liberale zijde, dat deze maatregelen zouden volstaan om te komen tot ruime onderzoeksinspanningen. De besluiten van die Amerikaanse studie zijn volkomen tegengesteld :

— De toename van de R-D-uitgaven blijkt merkkelijk minder dan het inkomstenverlies dat er voor de Staat uit voortvloeit. Voor elke 100 dollar inkomensverlies van de Staat wordt slechts 30 dollar geïnvesteerd in een bijkomende R-D-actie.

— Daarenboven zouden de fiscale stimuli waarschijnlijk geen significante weerslag hebben op de mate waarin het land innoveert. *Quod erat demonstrandum*.

Veel vooruitgang in het oude probleem van het statuut van de vorser is er blijkbaar ook nog niet gekomen. Men wacht op de besluiten van de wellicht zoveelste commissie.

In verband met de geregionaliseerde middelen van het IWONL en prototypes wou ik aan de minister vragen, in hoeverre dit werkelijk zijn uitvoering heeft gekregen. Vooral op de belangrijke vraag in verband met de werking van het IWONL en de Dienst prototypes in de verhouding tot de gewesten, vind ik in het verslag van de heer Moors geen antwoord. Mag ik ze misschien anders stellen : worden de middelen die aan de gewesten worden overgemaakt losgehaakt uit het IWONL, anders gezegd kunnen en mogen de executieven die middelen naar eigen goeddunken aanwenden zonder verder ingrijpen van het IWONL en prototypes of is er nu een gewestelijke afdeling van het IWONL en prototypes? Wat zijn de onderlinge banden tussen executieven en gewestelijke diensten van het IWONL? Of is het nog anders?

Ik weet dat dit dossier in hoofdzaak ressorteert onder de minister van Economische Zaken, maar de vraag lijkt me bijzonder relevant omdat het hier een soort voorafbeelding van een eigen gewestelijk wetenschapsbeleid zou kunnen zijn of worden. Het lijkt me interessant te vernemen hoe men dit nu precies geregeld heeft.

Tot daar enkele vragen en indrukken opgedaan bij het lezen van het Kamerverslag.

Meer diepgaand — en dat zal de minister wellicht ook niet verwonderen — wil ik ingaan op de communautaire verdeling van de wetenschapskredieten. Ik heb mij de moeite getroost meer in het bijzonder de begroting te ontleden volgens de aangewende criteria bij de verdeling. In het verslag is dat ook aangehaald.

Ik heb dus de begroting onderzocht, meer bepaald dit deel van de wetenschapskredieten dat opsplitsbaar is, communautair, waarbij ook de gewestelijke kredieten zijn ingesloten, die worden toegekend enerzijds, volgens bepaalde verdeelsleutels, a priori, en anderzijds, volgens normen die niet direct te maken hebben met verdeelsleutels, maar die aanleiding geven tot een a posteriori-verdeling, en andere kredieten die volgens de behoeften en op grond van objectieve criteria en selectieprocedures worden toegekend.

Er is een belangrijke vierde groep die zeer moeilijk communautair is op te splitsen. Het onderzoek heeft aangetoond dat een deel van de wetenschapskredieten wordt verdeeld volgens vooraf vastgelegde verdeelsleutels. Er zijn de communautaire verdeelsleutels, voor de Nederlandstaligen 55-Franstaligen 45, voor de geassocieerde fondsen, de onderlinge overlegaties, het programma Prest, de universitaire kredieten van het meerjarenplan.

Er is de sleutel van de N./Fr.-verhouding van de Belgische afgestudeerden, tweede cyclus, N. 56-Fr. 44 van het NFWO en de nieuwe kredieten NFWO in het meerjarenplan.

Verder betreft het de sleutel, voor de helft dotatiesleutel van de gewesten, voor de helft de sleutel van de *ristorno's* van de belastingen, de registratierechten, waar ook de verhouding N. 59/Fr. 41 voor de geregionaliseerde kredieten van IWONL nijverheid en de prototypes van toepassing is.

Tenslotte is er nog de FIV-sleutel : Vlaanderen 54, Wallonië 37 en Brussel 9 voor de geregionaliseerde middelen van de eerste fase van het meerjarenplan. Volgens deze sleutels worden hier in totaal 7 miljard 105 miljoen of 23 pct. van de onderzoekskredieten *sensu stricto* verdeeld.

Hieruit valt, mijns inziens, af te leiden : dat er een veelvoud van allerlei verdeelsleutels is en dit zijn ze nog niet allemaal. Er is onder andere nog de gewestelijke verdeelsleutel Vlaanderen 52/Wallonië 36/Brussel 12; er is ook nog de zuivere *ristorno*sleutel. We hebben in België aan verdeelsleutels geen tekort. België wordt blijkbaar het land met de meeste verdeelsleutels.

Om het nog wat ingewikkelder te maken zijn een deel van deze sleutels bovendien nog evolutief en verschillen zij van jaar tot jaar.

Er moet evenwel worden vastgesteld dat deze verdeelsleutels in vergelijking met andere categorieën voor de Nederlandstaligen in dit land en voor Vlaanderen duidelijk meer zekerheid bieden. Laat het dan misschien wat ingewikkeld zijn, het is een belangrijk houvast.

Een ander deel van de kredieten wordt feitelijk niet bepaald door een eigenlijke verdeelsleutel, maar wordt a posteriori als resultaat van een verdeling op andere normen berekend.

Dit is het geval voor de werkingsstoelagen van de universiteiten en de universitaire instellingen. Oorspronkelijk was gedacht — dat was de bedoeling van de financieringswetten in verband met de universiteiten —, dat de studentenaantallen zelf voor de nodige correcties zouden zorgen in verband met het inlopen van de achterstand en het wegwerken van het bestaande onevenwicht ten voordele van de Franstaligen.

Ondanks een stijgend aantal Belgische Nederlandstalige studenten is de verdeling blijven stagneren om de 50 pct. In 1984 was dit 50,6 pct. en dit jaar 50,4 pct. Over de oorzaken daarvan werd reeds meermaals gesproken. Het is vooral het aantal vreemde studenten die het schromelijk onevenwicht in de kredieten voor ontwikkelingssamenwerking teweegbrengt. Sedert jaren is de verhouding 15,5 pct. in het Nederlandstalig landsgedeelte tegen 84,5 pct. in het Franstalig landsgedeelte. De aanvullende toelage in toepassing van artikel 35 betreffende overtallig personeel staat in een verhouding van 30 Nederlands tot 70 Frans. Verder zijn er nog de maximumcijfers, de minimum-basiscijfers enzovoort die mede voor een stagnering zorgen.

Belangrijk is dat het hier gaat om het grootste bedrag uit de kredieten Wetenschapsbeleid. Met de voorlopige kredieten inbegrepen gaat het dit jaar om zowat 27,516 miljard of 46 pct. van de begroting van Wetenschapsbeleid.

Hieruit blijkt dat jaar na jaar de Vlaamse Gemeenschap een schadepost van zowat anderhalf miljard lijdt als men die uitzet ten opzichte van het aantal afgestudeerden, tweede cyclus, wat toch wel een vrij goede sleutel is voor de beoordeling van het aantal studenten.

Vandaar mijn vaststelling of in het kader van de federalisering van het onderwijs er niet zou moeten worden gedacht aan een vaste verdeelsleutel van het gehele bedrag bestemd voor het universitaire onderwijs. Dat onderwijs valt trouwens niet onder het Schoolpact. Derhalve kunnen er van die kant geen hinderpalen zijn.

Het gaat hierbij nog niet zozeer om de som van ongeveer 1,5 miljard, maar wanneer wij dit bedrag bekijken in het licht van de werkgelegenheid, betekent dit toch een jaarlijks verlies van werkgelegenheid voor ongeveer 1500 universitaire afgestudeerden. Dat is in deze tijd van aanzienlijke werkloosheid, van moeilijkheid voor jonge universitaire afgestudeerden om werk te vinden een grote handicap. U moet dan begrijpen, mijnheer de minister, dat het moeilijk aanvaardbaar blijft dat ieder jaar door allerlei afwijkingen, artikelen en mogelijkheden een belangrijk onevenwicht in stand wordt gehouden.

Tot daar het tweede gedeelte van de kredieten.

Het derde gedeelte van de kredieten beloopt 4,201 miljard en dat wordt met de gegevens uit het verslag niet volgens enige verdeelsleutel of normering van bepaalde financieringswetten verdeeld, maar hoofdzakelijk door Wetenschapsbeleid verdeeld « in functie van behoeften en op grond van objectieve criteria en selectieprocedures ».

Als ik de cijfers bekijk heb ik onmiddellijk al grote twijfels omtrent de objectiviteit van deze criteria en van deze procedure. Daar kan een hartig woordje over worden gezegd.

De verdeling is als volgt voor Vlaanderen :

Technologische innovatie : 42 pct.;

Radiocommunicatie : 25 pct.;

Programma Luchtvaart : 39,6 pct.;

O-O-Programma (rationeel energieverbruik) : N. 52,5 tegenover Fr. 47,5.

Dit O-O-programma dat met de universiteiten is verbonden, is met 52,5 pct. eigenlijk ook nog te laag.

Over micro-organismen in een verhouding van N. 23 pct. en Fr. 62 pct. en over Airbus zullen wij maar zwijgen.

Alleen in het geheel zijn IWONL en prototypes nationaal. Daar wordt een behoorlijk percentage bereikt, namelijk respectievelijk 54 en 52 pct. Dat zijn dan ook kredieten waarvoor al jarenlang een inhaalbeweging wordt gedaan.

Mijnheer de minister, u moet aannemen dat deze cijfers, 42, 39 en 25, verhoudingen zijn die onaanvaardbaar zijn voor het Nederlandstalig gedeelte van ons land. Met de gewestelijke verdeelsleutel komen wij reeds aan 52 pct. Deze gewestelijke verdeelsleutel houdt dan ook nog rekening met onder meer de oppervlakte, zodat het reeds een vrij minimale sleutel is. Wanneer wij tot percentages van 42 pct. en nog veel lager komen, dan is dit niet verantwoord. Dat zou toch niet meer mogen gebeuren. Men kan toch niet verwachten dat wij ons voortdurend bij de bok laten zetten. Dit kan eenvoudig niet.

Wanneer ik die cijfers ontleed, dan kom ik tot de oorzaak van deze onaanvaardbare scheeftrekkingen. Zoals ik reeds vorig jaar heb opgemerkt, komen wij vooral met betrekking tot de programma's die u sinds 1982 aan nieuwe wetenschapskredieten hebt besteed, met belangrijke meerjarenprogramma's voor een totaalbedrag van 5 miljard 480 miljoen, in het Vlaamse land slechts tot een percentage van 45,5 pct.

Mijnheer de minister, gezien uw taak als nationaal minister is een dergelijk onevenwicht niet te verdedigen en niet aanvaardbaar.

Dat betekent dat voor deze meerjarenprogramma's de Vlaamse Gemeenschap en de Nederlandstaligen in België weer voor verschillende jaren zoet zijn. Kijken we naar het voorbeeld van het FKFO, waar slechts in 1986 de communautaire sleutel zal worden toegepast, en waar wij de achterstand met 1 pct., of zelfs met een half procent, moeten inlopen om op het niveau van de communautaire sleutel te komen.

Daardoor zullen wij voor jaren in de moeilijkheden zitten — ik heb er reeds vorig jaar op gewezen — met het grote gevaar dat voor een programma dat is afgestemd op het Europese programma Esprit, Vlaanderen en de Vlaamse industrie onvoldoende voorbereid zullen zijn om ook in latere jaren daaraan nog in voldoende mate te kunnen deelnemen.

Mijnheer de minister, u moet begrijpen dat in het Nederlandstalig gedeelte van ons land de vraag wordt gesteld of wij een verdeling van kredieten, zo mooi gezegd, « in functie van behoeften en op grond van objectieve criteria en selectieprocedures », nog langer kunnen aanvaarden. Wanneer wij vaststellen dat u niet in staat bent tot een minimum aan objectiviteit dan meen ik dat wij een verdeling, op grond van de hiervoor genoemde punten, voortaan definitief moeten afwijzen.

Men kan ook de vraag stellen of uiteindelijk een volledige communautaire opsplitsing van het wetenschapsbeleid niet de enige weg zal zijn om uit deze slechte Belgische oneindigheid te komen. Dan moet u de verantwoordelijkheid niet proberen te verleggen. De onevenwichten van deze derde soort kredieten zijn immers gewoon niet te pruimen, zeker niet op een ogenblik dat zoveel universitair afgestudeerden in Vlaanderen het zo moeilijk hebben om werk te vinden. Deze programma's slaan, zoals ik ook in het verslag van de heer Moors heb gelezen, heel vaak voor 75 à 80 pct. terug op personeelskosten. Het gaat dus werkelijk om werkgelegenheid voor onze jonge afgestudeerden.

Komende uit een gebied als Limburg, waar het probleem van de werkgelegenheid en vooral van de jeugdwerkloosheid groot is, moet u begrijpen, mijnheer de minister, dat wij daaraan de nodige aandacht willen besteden en dat wij daar met de nodige vragen blijven zitten. (Applaus op de banken van de Volksunie.)

M. le Président. — La parole est à M. Deworme.

M. Deworme. — Monsieur le Président, il est regrettable que le budget de la Politique scientifique ne suscite pas plus d'intérêt parmi nos collègues car vous avez, monsieur le ministre, une politique exaltante à promouvoir; en effet, c'est celle de l'avenir, elle doit s'appuyer sur le présent tout en étant prospective.

Chacun le sait, les mouvements de l'histoire s'amplifient et s'accroissent. Nous sommes les témoins d'une mutation de la société de dimension planétaire. Elle touche tous les domaines : scientifique, technique, industriel, culturel. Les communications rapides modifient toutes les informations, les échanges et les sensibilités.

Ce qui se fait ailleurs ne nous est plus étranger.

Si notre objectif est de nous insérer dans cette civilisation de la « troisième vague », nous devons nous y adapter et agir en conséquence.

Nous ne ferons pas ici un constat stérile de l'état de nos entreprises.

Nous essaierons de faire une analyse objective, parfois douloureuse d'une situation, mais en indiquant chaque fois des remèdes à apporter.

Un premier constat : les gains de productivité ne sont pensables qu'à une condition : investir dans la modernisation des outils de travail et dans l'innovation.

Un deuxième constat : nous manquons souvent d'agressivité pour commercialiser nos produits.

Examinons d'abord les gains de productivité et leurs conséquences.

La robotisation de certaines chaînes de montage permet d'atteindre des gains de productivité allant jusqu'à 1 000 p.c. Mais en plus des gains de productivité, l'entreprise devient « flexible », c'est-à-dire qu'elle peut riposter rapidement à de nouvelles obligations du marché. L'éventail des qualifications s'en ressent forcément, ce sont les ouvriers spécialisés qui font les frais de cette mutation. Ainsi une usine de montage automobile, de 1976 à 1982, a vu passer ses ouvriers spécialisés de 64,5 p.c. du personnel à 35,9 p.c.

Ce sont les tâches de contrôle, de surveillance, de réglage qui remplacent ce que Charlie Chaplin avait si bien montré dans *Les temps modernes*, le travail répétitif et abrutissant.

Nos écoles s'adaptent-elles à cette mutation ? Autrement dit, y préparons-nous des techniciens capables de construire, d'équiper ou, même, de faire fonctionner les machines-outils à commandes numériques ?

Il a fallu l'affaire Pégard pour que nous sachions que nous fabriquons des aléseuses-fraiseuses à commandes numériques ou, pour être plus précis, que nous équipons des aléseuses-fraiseuses avec des commandes numériques venant de la firme Siemens. Par cet exemple, nous comprenons combien il est urgent de recomposer notre tissu industriel avec l'aide de tous ceux qui peuvent y contribuer.

L'arrivée sur la scène internationale de nouveaux pays industriels accélère le démantèlement de ce qui avait fait notre richesse : construction navale, textile, habillement, sidérurgie...

Il faut que l'Etat et les régions s'efforcent de dégager des programmes prioritaires de redéploiement industriel. Dans l'idéal, nous devrions les réaliser en symbiose avec nos partenaires européens, comme on l'a déjà fait avec le programme « Esprit » dans le domaine de l'information.

Un pays comme le nôtre ne peut se permettre le repli sur soi-même. Cela provoquerait très rapidement une perte d'efficacité de l'appareil productif au profit de situations protégées qui s'étrangleraient bientôt, faute de concurrence.

Nous devons garantir notre indépendance énergétique en renforçant notamment notre capacité à développer des fabricats capables de diminuer notre consommation.

Nous pouvons développer un secteur agro-alimentaire par une meilleure orientation des productions agricoles en vue d'une complémentarité avec les industries de transformation.

Bien sûr, nous devons développer les techniques qui vont favoriser l'automatisation croissante du travail en usine, du travail de bureau, mais aussi des nouvelles méthodes d'usinage et de contrôle d'usinage par l'utilisation des lasers.

A partir des années septante, toute l'Europe occidentale a misé sur les techniques de pointe lourdes. Parmi celles-ci, citons les télécommunications, l'électronique, l'aérospatiale.

Les Etats-Unis et le Japon, pendant ce temps, prenaient une avance importante dans l'électronique, les automates, les biotechnologies.

Il est temps que l'Europe s'accroche et se restructure dans ces domaines, sous peine de laisser se créer un fossé infranchissable entre les deux catégories de pays.

C'est un défi que nous devons relever sous peine de nuire au bien-être social. Nous aurions troqué un paquet de semences contre une fleur.

Bien sûr, dans le cadre de la politique scientifique, on ne devrait aborder que deux sujets : la recherche-développement et la recherche fondamentale. Mais ce serait se limiter, alors que la recherche doit pouvoir s'appuyer sur des jeunes formés professionnellement à la réalité des entreprises de demain, sur la qualification et la reconversion des travailleurs d'aujourd'hui et sur une évolution incessante de l'organisation du travail.

La recherche-développement est une priorité nationale. Elle doit contribuer à développer l'innovation technologique dans le secteur productif.

La recherche publique et celle financée par les entreprises doivent stimuler l'innovation technologique dans le secteur productif.

Voudriez-vous nous dire, monsieur le ministre, quel est le nombre d'entreprises qui bénéficient directement de la recherche ? Il me semble

qu'il y en a beaucoup trop peu. A mon sens, notre effort ne porte pas suffisamment sur la diffusion de l'innovation par des publications sectorielles. Une diffusion adaptée de l'information doit être entreprise à bref délai si nous voulons que les fruits de la recherche puissent servir aux entreprises de faible dimension.

Nous venons d'insister suffisamment sur l'importance de l'innovation pour maintenir et, si possible, augmenter notre compétitivité industrielle. Mais celle-ci ne se réalise pas seulement par la qualité et l'efficacité de la production, mais aussi par la capacité de commercialiser rapidement de nouveaux produits. Il faut donc améliorer conjointement nos possibilités industrielles et commerciales.

Monsieur le ministre, que faites-vous dans le domaine des sciences commerciales ? Nous avons bien sûr des écoles et des instituts renommés et nous pourrions les citer, même par ordre de valeur, mais est-ce suffisant pour répondre aux percées commerciales des Japonais et des nouveaux Japonais.

Ne devrions-nous pas créer un enseignement de troisième cycle axé uniquement sur l'exportation ?

A côté de la recherche-développement, il y a toute la recherche fondamentale. Elle s'aventure dans les zones inexplorées, elle permet les percées scientifiques, sans rentabilité immédiate. C'est la création à l'état pur.

Nous avons quelques figures marquantes dans le domaine de la recherche fondamentale. Voudriez-vous nous indiquer la part qui leur revient dans le budget de la politique scientifique ?

Voudriez-vous nous donner les programmes prioritaires d'exécution élaborés pour les prochaines années. Quels sont les comités d'accompagnement, les ministères concernés, les objectifs à moyen et à long terme ? Quels sont les montants financiers pour chacun des projets, quels que soient les aléas de la conjoncture, les changements de ministre ou de gouvernement ? Qui est chargé d'évaluer l'avancement des recherches ?

Mais, d'abord, qui a décidé les programmes prioritaires d'exécution ?

Quels sont les montants d'investissements nécessaires pour chacun des projets et quelles sont les estimations des frais de fonctionnement ?

Voudriez-vous, en plus des réponses que vous ne manquerez pas d'apporter aux questions précédentes, me dire si vous comptez développer une politique plus large en collaboration avec d'autres ministères, ou avec les régions en vue de déboucher sur :

1. Des aides financières aux entreprises innovantes;
2. Une mise en place d'un contrat assurance-innovation avec les entreprises;
3. Une « banque de données » pour faciliter la recherche et la diffusion de l'information scientifique;
4. Un centre de valorisation de la recherche auprès des industries ?

De plus, pensez-vous tenir compte des dépôts de brevets dans l'évaluation de la carrière des chercheurs ?

Monsieur le ministre, je n'ai pas voulu limiter mon exposé à une analyse et à une critique de votre budget; je vous ai interrogé de façon précise et c'est déjà un programme.

Il n'y a pas de trucs ni de remèdes miracles pour développer la recherche-développement et la recherche fondamentale.

Il faut des moyens financiers, un programme prioritaire, une volonté politique et des hommes.

C'est la facture que nous devons honorer pour notre passage dans la civilisation postindustrielle, celle qu'Alvin Toffler a appelé de la « troisième vague ». (Applaudissements sur les bancs socialistes.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bondt.

De heer De Bondt. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal vandaag vier punten behandelen. In de eerste plaats wil ik een beschouwing geven over de plaats van het departement van Wetenschapsbeleid binnen de regeringsstructuur en op de tweede plaats wil ik het hebben over de plaats van het wetenschapsbeleid binnen het Parlement. Vervolgens wil ik spreken over het Europees Ruimteagentschap en tenslotte wil ik een aantekening maken bij het verzoek, dat ik van morgen reeds tot de Voorzitter van de Senaat heb gericht, over het onderzoek van het meerjarenplan ter bevordering van het wetenschappelijk potentieel van België door de commissie voor Onderwijs en Wetenschap.

Hoe kom ik ertoe in eerste instantie te spreken over de plaats van het wetenschapsbeleid in de regeringsstructuur. Het past mijns inziens dat men bij de bespreking van de laatste begroting van de vierjarige legislatuur van de huidige regering even nadenkt over de structuur van de regering, lessen trekt uit het functioneren gedurende de voorbije jaren en suggesties doet voor de samenstelling van de vol-

gende regering. Daarom heb ik mij afgevraagd of het wetenschapsbeleid wel een juiste plaats krijgt binnen de huidige regeringsstructuur. Reeds andere sprekers in dit debat, dat overigens een zeer beperkte belangstelling krijgt vanmorgen, hebben hierop ook gealludeerd.

Ik wens daarover twee argumenten aan te brengen. Ten eerste, vind ik wetenschapsbeleid te belangrijk dan dat het kan worden vermengd met een anderssoortige departementale bevoegdheid. Daarenboven kan zeker de bevoegdheid van de minister van Begroting in een periode waarin de sanering van de openbare financiën centraal staat, niet samenvallen met de bevoegdheid voor het wetenschapsbeleid. In een volgende regering moet het departement van Begroting een afzonderlijke titularis hebben, die enkel moet samenwerken met de minister van Financiën.

Wetenschapsbeleid zou moeten worden toegewezen aan de verantwoordelijkheid van de ministers van Onderwijs. Door de dubbele structuren in ons land is hierdoor eveneens de consensus ingebouwd nodig voor verdragende beslissingen.

Dit voorstel brengt mij tot mijn tweede beschouwing, namelijk de plaats van het wetenschapsbeleid in het Parlement. In de voorbije vier jaren is de minister van Wetenschapsbeleid maar twee keer aanwezig geweest in de commissie voor Onderwijs en Wetenschap, telkens om uitleg te verschaffen over de kredieten voor wetenschapsbeleid in de begroting van de diensten van de Eerste minister. Voorts hebben wij hem daar niet gezien. Wij zouden ook kunnen zeggen dat de commissie nagelaten heeft hem te verzoeken daar te komen. Het is immers een tweezijdige lacune. De ministers van Onderwijs komen echter voortdurend naar de commissie voor Onderwijs en Wetenschap. Collega Seeuws heeft in de commissie voor Onderwijs en Wetenschap een wetsvoorstel ingediend tot oprichting van een onderzoekscommissie inzake wetenschapsbeleid. Ik ga niet zo ver. Tijdens de bespreking van het verdrag over Eutelsat heb ik dienaangaande een thesis ontwikkeld, maar in de Senaat moet men tien keer hetzelfde zeggen voortaleer de betrokkenen het hebben gehoord. De bespreking in de commissie voor Onderwijs en Wetenschap zou immers een continue dialoog moeten zijn tussen de ministers van Onderwijs en de commissieleden. Aldus weten de ministers zich geruggesteund of gecontroleerd, naargelang van de positie van de leden van de commissie, door een groep personen die niet alleen op Belgisch vlak, maar ook op wereldvlak de dossiers kennen waarmee de ministers geconfronteerd worden en waarover zij beslissingen moeten nemen.

Voor om het even welke minister van Wetenschapsbeleid zou het toch wat comfortabeler zijn, indien hij in het Parlement kon steunen op een ruime groep van mensen die deze materie technisch en inhoudelijk beheersen. Dit is een opdracht voor de commissie. En ik heb al een voorstel in die zin gedaan : ofwel dient de commissie voor Onderwijs en Wetenschap geactiveerd te worden, ofwel dient binnen de commissie een subcommissie te worden opgericht die alle items, ook die verspreid over andere departementen, volgt zodat uiteindelijk in het Parlement een kracht ontstaat die heel het wetenschapsbeleid kan evalueren, beoordelen en oriënteren, wat op het ogenblik naar mijn gevoel jammer genoeg niet het geval is. Het Belgische Parlement is in de Europese ruimte waarschijnlijk het enige waar de minister belast met het wetenschapsbeleid een dergelijk klankbord moet ontberen.

Ik kom nu tot mijn derde punt. Nu richt ik mij rechtstreeks tot de minister. Ik neem aan, mijnheer de minister, dat u in uw ministeriële loopbaan al veel aangename momenten hebt gehad — dat hoop ik tenminste, want anders is zo'n zware job moeilijk vol te houden — maar ik vermoed dat één van de aangenaamste momenten het bijwonen was van de conferentie van de ministers van Wetenschapsbeleid op 30 en 31 januari jongstleden te Rome. Op korte termijn bent u samen met uw dertien andere collega's erin geslaagd een afspraak te maken die toch wel revolutionair is voor de ontwikkeling van de ruimtevaartprogramma's en van de daaraan gekoppelde ontwikkeling van wetenschap en technologie voor West-Europa. Ik feliciteer u daarvoor zeer oprecht, maar ik had liever gehad, mijnheer de minister, dat u bij uw terugkeer onder invloed van uw enthousiasme spontaan gevraagd zou hebben voor de bevoegde commissies uitvoerig uitleg te verschaffen over wat in de conferentie omtrent het Europese Ruimteagentschap werd afgesproken. Nu hebben wij ons daarvoor op een andere wijze moeten documenteren. Ik zal daarover niet lang uitweiden, want dat is een complex onderwerp zoals de collega's weten. Ik wou alleen twee dingen zeggen.

Ten eerste, vanmorgen ontving ik het verslag van de industriële sector van de Belgische Dienst voor bedrijfsleven en landbouw voor het jaar 1982. Voor het eerst geeft dit verslag in hoofdstuk I een uitvoerig overzicht van de activiteiten van het Europese Ruimteagentschap, wat België betreft. Ik rad u aan, collega's, dit verslag te raadplegen. Het omvat 62 goedgevulde bladzijden en inlichtingen die tot op het ogenblik nog niet beschikbaar waren in de ruime kring van de parlementsleden. Het is wel bedroevend vast te stellen dat deze dienst voor

bedrijfsleven en landbouw met zijn rapportering zoveel achterloopt. Ik heb vorig jaar met die mensen nogal wat gecorrespondeerd, maar het is moeilijk de reden van die achterstand te achterhalen omdat die dienst als openbare instelling met rechtspersoonlijkheid, gecreëerd door het genummerd besluit 82 op 10 november 1967, feitelijk afhankelijk is van de goede wil van een aantal andere departementen en instellingen die zich dikwijls op het Europese of internationale vlak bewegen. Na inzage van dit verslag wens ik toch door de minister nauwkeuriger te worden ingelicht over het bestaan van de vereniging Belgospace.

Dit is een feitelijke vereniging waarin vijf bedrijven uit de privé-nijverheid zetelen die in hoofdorde, of uitsluitend, de contracten voor het Europese Ruimteagentschap krijgen. Dat zijn Bell, Acec, FN, Sabca en Saït.

Ik zou wat meer willen weten over die vereniging Belgospace, en over de verhouding tussen die vereniging en het Europese Ruimteagentschap zelf.

Voor de uitwerking van de programma's van het ruimteagentschap zelf worden telkens consortia in het leven geroepen, die de naam dragen van het project dat wordt gerealiseerd. De aanwezigheid van de Belgische industrie in die consortia is nihil, behalve in het consortium Cosmos waar het bedrijf Etca inzit, een dochtermaatschappij van Acec. Verder zijn wij afwezig.

Mijnheer de minister, op 30 en 31 januari hebt u belangrijke beslissingen genomen.

Begin februari reeds was het agentschap in Parijs in staat een *general contractor* aan te wijzen voor de initiatieven die u had goedgekeurd. Van de vier daarbij betrokken consortia beweegt geen enkel zich in België.

Bij de behandeling van Eutelsat heb ik gezegd dat het misschien wel tijd wordt in Benelux-verband op te treden op industrieel vlak om als Benelux deel te nemen aan de activiteiten binnen het geheel van die consortia, de *big bosses* op het gebied van ruimtevaarttechnologie uit de Bondsrepubliek, Italië, Frankrijk en Groot-Brittannië. Met deze idee kunt u misschien iets doen.

Op bladzijde 55 van het Kamerverslag van de heer Moors heb ik uw antwoord gelezen op een vraag van een lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers die interesse had voor de regionale verdeling van de contracten van Belgische firma's door bemiddeling van het Europese Ruimteagentschap.

U hebt daarop geantwoord dat, in procenten uitgedrukt, sinds 1980 de verdeling voor de Belgische firma's als volgt was gebeurd: in het Vlaamse land 47 pct., in het Waalse land 41 pct. en in Brussel 12 pct. U hebt ook gezegd dat het gaat over 38 firma's waarvan er 10 regelmatig en 28 occasioneel contracten in de wacht slepen.

Ik neem aan dat uw antwoorden niet in strijd zijn met de waarheid, maar ik bekijk ze toch met een serieuze korrel zout vermits de Belgische Dienst voor het bedrijfsleven en de landbouw er zopas melding van maakt dat in de periode 1972-1981 door de Belgische nijverheid voor 7,7 miljard werd geparticipeerd aan de contracten van het Europese Ruimteagentschap; 2,2 miljard voor Bell, 3,5 miljard voor Acec, 0,3 miljard voor FN en 1,7 miljard voor Sabca. Ik ga dat niet regionaal verdelen. Iedereen die hier aanwezig is, weet waar die bedrijven zijn gelegen. Deze cijfers kloppen dus niet met de inlichtingen die u ons hebt gegeven.

De waarschijnlijkheid dat er een vergissing staat op bladzijde 55 van het verslag is niet gering.

Ik besluit deze uiteenzetting over het Europese Ruimteagentschap met een paar woorden over Hermes en Columbus, twee belangrijke aangelegenheden die u hebt besproken, hoewel bij geen van beide de Era is geëngageerd. Dientengevolge komt er tussen nu en vijf jaar een verdubbeling van onze financiële bijdrage in het Europese Ruimteagentschap. In een vorige uiteenzetting heb ik gezegd om welke belangrijke bedragen het gaat.

Rekening houdend met de inflatie zullen deze bedragen wel verdrievoudigd kunnen zijn tegen het jaar 2000. U zal dan ook begrijpen dat wij die evolutie met toenemende belangstelling zullen volgen.

Hoe wordt nu de prijs van die contracten berekend? Het is goed dat de Senaat dit zou weten. De prijs wordt, wat Era betreft, bepaald door bemiddeling van Estec. Dit is gevestigd te Noordwijk in Nederland en het is de belangrijkste tewerkstellingsplaats van het Europese Ruimteagentschap. Van de 1400 personeelsleden van Era zijn er ongeveer 800 tewerkgesteld in Noordwijk. Het is in overleg tussen Estec, de Belgische Dienst voor het bedrijfsleven en de landbouw en de onderneming dat de prijs per uur en per prestatie wordt bepaald. Laten wij echter een kar een kat noemen: in feite gaat het hier om een verdoken, maar gewilde aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek. De meeste activiteiten die op bestelling van het Ruimteagentschap worden uitgevoerd hebben immers per definitie meestal betrekking op proto-

types, en hebben dus een grote impact op de technologische vaart van de ondernemingen die deze opdrachten kunnen bemachtigen.

Er wordt zeer veel gesproken over de RTT-bestellingen. Ik betreur dat, maar ik kan daar toch niet aan voorbijgaan. Nog dit weekend hebben wij horen verklaren dat voor de RTT-bestellingen en de commutatatie het aantal van Wallonië 40 pct. moet bedragen, terwijl daar geen know-how bestaat op dat gebied.

De heer Van In. — Zij hebben daar wel ondernemende ministers.

De heer De Bondt. — Bovendien beweert minister De Croo dat de prijs van de commutatatie met 33 pct. moet dalen omdat de RTT niet meer mag betalen voor de opbouw van *research and development*. Dit past uiteraard goed in zijn liberaal kraam. Dit roept bij ons echter de vraag op naar wat is gebeurd sedert de regeringsbeslissing van november 1979 met betrekking tot Airbus, waarvan ook sprake is in het verslag. Wij weten dat de input voor Airbus niet tot uiting komt in de kostprijs van het produkt maar enkel dient om de kosten van ontwikkeling te dekken die nodig zijn opdat de producenten van het Belgisch Airbus-programma zouden kunnen mededingen op internationaal vlak.

Indien men blijft spreken over de RTT-bestellingen op de wijze als dit vandaag gebeurt, zal ook het Airbusdossier geopend worden.

De heer Van In. — Dat zijn loze bedreigingen. U moet daar niet mee wachten.

De heer De Bondt. — Dit zijn mededelingen, mijnheer Van In, geen bedreigingen.

Ik zou willen eindigen met een « aantekening » bij het meerjarenplan. Artikel 82 van de wet van 31 juli 1984 luidt: « De minister die belast is met het wetenschapsbeleid en de bevoegde ministers inzake universitair onderwijs, wetenschappelijke openbare dienstverlenende onderzoeken en activiteiten, zullen een meerjarenplan indienen ter bevestiging van... » In de laatste alinea van dit artikel lezen wij: « Dit plan zal door de Ministerraad worden goedgekeurd en vóór 31 december 1984 aan het Parlement ter goedkeuring worden voorgelegd. »

Het is de eerste keer in mijn carrière als senator dat ik van de regering een document heb gekregen waar geen naam op staat. Ik neem aan dat het wel zonder naam is, maar niet zonder hart. Nochtans bepaalt artikel 82 dat het meerjarenplan, om geldig te zijn, de handtekening moet dragen van de minister van Wetenschapsbeleid en van de ministers die bevoegd zijn voor het universitair onderwijs. Dit is echter niet het geval en ik veronderstel dat dit zomaar niet kan berusten op een vergissing.

Parlementaire stukken zijn altijd getekend; ofwel gaan zij uit van de regering en de ondertekenaars dragen de verantwoordelijkheid, ofwel gaan zij uit van een lid van het Parlement en dan krijgt men hier in openbare vergadering de toelating om het stuk te laten drukken, het in overweging te nemen en dan draagt het de handtekening van het lid of de leden in kwestie die het bij het Parlement aanhangig hebben gemaakt. Toen ik het stuk las, werd mijn aandacht daardoor getrokken, maar ik heb er geen uitleg voor.

De juiste lezing van het artikel 82 leert ons dat over dit plan door het Parlement geen uitspraak kan worden gedaan tenzij na onderzoek in de bevoegde commissie. Deze commissie, daarover kan geen twijfel bestaan, is de commissie voor Onderwijs en Wetenschap. Indien deze procedure niet wordt gevolgd, dan moet men ermee rekening houden dat de houding van mijn fractie sinds 10 juli 1984 niet is gewijzigd. Op die datum heb ik bij de behandeling van artikel 82 namens mijn fractie verklaard dat dit meerjarenplan het kenmerk moest vertonen dat ik heb beschreven tijdens de bespreking van de begroting van vorig jaar. Dit gebeurde op 22 mei 1984 en er was toen een inhaalplan aangekondigd, maar nog niet geïntroduceerd, als een element van herstelwet van 31 juli 1984.

Indien u, mijnheer de minister, de *Handelingen* naleest van 22 mei 1984 op de pagina's 5 en 6, zal u daar de verklaring vinden die ik namens onze fractie heb afgelegd in de Senaat met betrekking tot artikel 82. Dit is de houding die wij zullen aannemen. Ik hoop dat het op korte termijn niet op die manier zal worden gespeeld en dat de normale volgorde van behandeling zal worden gerespecteerd, maar dit hangt af van wat de Senaat ter zake beslist. De behandeling in de commissie voor Onderwijs en Wetenschap zal u ruimschoots de gelegenheid bieden om enerzijds, uw bedoelingen mede te delen en anderzijds, onze opties en preferenties te vernemen, waarop u een passend antwoord kan geven.

Wat de begroting zelf betreft, neem ik aan dat iedereen zal willen aanvaarden dat ze voor ons geen moeilijkheden bevat en ze door onze fractie zal worden goedgekeurd. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, in de Kamer van volksvertegenwoordigers zijn onze collega's uitvoerig ingegaan op de verschillende onderdelen van de begroting van de Eerste minister en hebben zij de gefundeerde socialistische kritiek geformuleerd over het gevoerde regeringsbeleid.

In de Senaat kregen wij vorige week nog de gelegenheid hierover uit te weiden naar aanleiding van de aanvullende regeringsverklaring. Wij zullen ons vandaag dan ook beperken tot het wetenschappelijk onderzoek. Onze fractie heeft de gewoonte om bijzonder veel belangstelling voor deze materie aan de dag te leggen omdat wij ten volle beseffen welk groot belang het wetenschappelijk onderzoek in al zijn facetten heeft voor een land als het onze. Ik hoop dat wij ooit de gelegenheid zullen hebben, mijnheer De Bondt, om ten gronde meer in het bijzonder te praten over de regionalisering van dit wetenschappelijk onderzoek, waarvan men nu een karikatuur schijnt te willen maken.

Collega Lydia De Pauw zal straks het woord nemen, meer in het bijzonder over de aspecten van het meerjarenplan dat ons in bijlage aan de begroting werd toegestuurd. Wij willen niet vooruitlopen op de beslissing die zal worden genomen naar aanleiding van de vraag van de heer De Bondt om het meerjarenplan eerst in commissie te bespreken. De heer De Bondt laat de jongste weken terecht, bijzonder kritische klanken horen over diverse onderwerpen, voornamelijk in verband met onderwijsaangelegenheden en wetenschappelijk onderzoek. Ik hoop maar dat het nu enkel een humeur is, tot nog toe niet in een stemming uitgedrukt door de fractie, en dat het niet de bedoeling is het principe zelf van het meerjarenplan opnieuw in discussie te brengen. Ik begrijp de bezwaren, die de heer De Bondt nu reeds heeft toegelicht, maar ik hoop dat er geen achtergronden zijn die het principe in gevaar brengen. Mijn fractie is voorstander van een meerjarenplan, hoewel wij kritiek hebben op het plan dat ons nu wordt voorgesteld.

De heer De Bondt. — Wij hebben het artikel 82 met betrekking tot het meerjarenplan goedgekeurd, maar uw fractie heeft tegengestemd. Dan weet u het wel.

De heer Seeuws. — Wij hebben toen tegengestemd omdat wij niet akkoord konden gaan met het voorgestelde plan, wat wij ook gemotiveerd hebben. Ik zal met belangstelling luisteren naar de kritiek van de heer De Bondt.

De bedoeling van mijn betoog is in verband met de begroting een aantal principes te belichten die wij voorstaan voor het bepalen van het wetenschappelijk onderzoek. Voor ons is het wetenschapsbeleid een essentieel onderdeel van de industriële en economische politiek, van de sociale politiek, van het onderwijsbeleid en van de fundamentele verruiming van de kennis. Grote uitgaven voor onderzoek zijn niet direct een garantie voor wetenschappelijk succes en economische ontplooiing. Het huidige wetenschapsbeleid heeft dan ook heel wat gebreken. Er is onvoldoende interne coördinatie in het onderzoek, met als gevolg overlappingsen en inefficiëntie. Er is onvoldoende externe coördinatie tussen het wetenschappelijk onderzoek en de instrumenten en instellingen van de industriële en sociale politiek. De financierings- en selectiecriteria van de overheid zijn erg vaag; ze worden nog al te veel bepaald door de traditionele machtsverhoudingen en invloeden, vooral op nationaal vlak, ofwel rechtstreeks, ofwel onrechtstreeks bijvoorbeeld, in de beheersorganen van de instellingen. Wij moeten dit durven te zeggen. Ik denk aan de invloed van de diverse universiteiten, van grote belangrijke bedrijven of pseudo-instellingen zoals de Boerenbond, aan politieke invloeden. Ik denk ook aan het feit, waarop daarnet de heer De Bondt heeft gealludeerd, dat één bepaalde partij traditioneel de hefbomen van het wetenschappelijk onderzoek in handen houdt.

Het gevolg van deze diverse verkeerde aanpakken is een nogal kortzichtige lokettenpolitiek, die soms in de eerste plaats meer belang hecht aan nevenaspecten die op zichzelf ook belangrijk kunnen zijn. Bijvoorbeeld het permanent zoeken naar evenwichten tussen de taalgemeenschappen en tussen de onderwijsnetten is natuurlijk in dit verband schadelijk. Wat niet wil zeggen dat wij niet moeten trachten dat evenwicht op een eerlijke wijze toe te passen. Maar daarvoor is de regionalisering een betere raadgever. Dat mag echter niet schaden aan de essentie zelf van het wetenschappelijk onderzoek.

Men stelt vast dat het onderzoekspotentieel aan mensen en wetenschappelijke apparatuur onvoldoende wordt benut. Het valt in het oog dat de universiteiten als grootste bedrijven van dit land precies op dat domein in hun eigen subregio vrijwel geen enkele rol spelen in de bestrijding van de crisis. Men vraagt zich angstig af hoe dat mogelijk is. Al deze middelen die ter beschikking worden gesteld, precies op een gebied dat ons het meest bezighoudt, de crisis en haar gevolgen, worden nagenoeg onberoerd gelaten in onze universiteiten.

Er is ook een gebrek aan maatschappelijk en beleidvoorbereidend onderzoek dat is geïntegreerd in het technologisch onderzoek. Op het ogenblik is het wetenschappelijk onderzoek eenzijdig technologisch gedetermineerd. Wij zijn eerder van oordeel dat de toekenning van middelen voor wetenschappelijk onderzoek, vooral met industriële bestemming, afhankelijk moet zijn van het akkoord om 10 pct. van die middelen aan maatschappelijk onderzoek te spenderen. Men ontwijkt dat liefst in alle geledingen.

De verhoging van de efficiëntie van het wetenschappelijk onderzoek vraagt niet enkel een coördinatie bij de inzet van mensen en middelen, maar het eist ook belangrijke structurele en institutionele ingrepen.

Wij hebben het er reeds over gehad, maar wij moeten er blijven op terugkomen. Wij zijn van oordeel dat de overheid in het bezit moet blijven van de onderzoeksresultaten, in de mate dat zij het onderzoek zelf financiert.

De heer De Bondt heeft vragen gesteld in verband met de resultaten van supranationale instellingen waarvan niemand blijkbaar nog goed weet wat ermee gebeurt. Wij weten alleen wat ze jaarlijks méér kosten. Vorig jaar heb ik reeds kunnen wijzen op het feit dat belangrijke investeringen zijn gedaan, niet alleen door ons land, zoals bijvoorbeeld voor het project Ariane. Het gaat om het geld van iedereen, van de hele bevolking, en op het ogenblik dat de resultaten ten nutte kunnen worden gemaakt, worden ze aangewend ten voordele van privé-instellingen, die louter winstgevend gaan werken, zagezegd omdat ze beter worden beheerd. Ik zal daarop niet ingaan, maar ik stel vast dat de miljarden die de gemeenschap, ook de kleine burger, daarin heeft geïnvesteerd, of zij dat goed vinden of niet, worden aangewend voor louter privé-aangelegenheden.

De rechtstreekse research-steun aan bedrijven zou enkel mogen gebeuren in een contractuele planning. De omvang van deze steun zou moeten worden gekoppeld aan resultaten of perspectieven inzake valorisatie. Het voorbeeld dat ik zoeven gaf betreft de investeringen enerzijds en de tewerkstelling anderzijds.

Een ander punt waarop wij steeds opnieuw de nadruk moeten leggen, is dat de vervreemding van de onderzoeksresultaten moet worden voorkomen. Ik weet niet of dit probleem in andere landen op dezelfde manier rijst, maar bij ons wordt vaak erg veel geïnvesteerd in wetenschappelijk onderzoek waarvan de resultaten dan van de hand worden gedaan via de eigenaar van het onderzoeksresultaat. Projecten die op kosten van de Belgische Staat of van de gemeenschappen worden gerealiseerd, moeten hier economisch kunnen worden gevaloriseerd.

De middelen en bevoegdheden moeten op een evenwichtige en doorzichtige wijze worden verdeeld over de verschillende beleidsniveaus. Ik heb het niet zozeer over de taalgemeenschappen maar — en dat zit er uiteraard in — over de gewesten, de gemeenschappen, België en ook over de Europese Gemeenschappen waar het supranationale instellingen betreft.

Over de besteding van de gelden dacht ik dat wij het eens waren, mijnheer de minister, maar er blijkt geen schot in de zaak te komen. De bestedingen moeten het voorwerp uitmaken van maatschappelijke controle. De parlementaire controle, zoals wij die hadden voorgesteld, zou hiervoor een middel of het sluitstuk kunnen zijn.

Voor ons moet het wetenschappelijk onderzoek « kaderen » in de nationale economische planning. Een toename van de middelen van de researchinstellingen moet afhankelijk worden gemaakt van het inpassen in een globale coördinatie zodat overlappingsen worden vermeden.

De overheidsinstellingen, waaraan nu weer erg wordt gepeuterd luidens de aanvullende mededeling van de regering, zijn een belangrijk instrument om planmatig en vooral richtinggevend in te grijpen in het wetenschappelijk onderzoek.

Wij vinden dat de totale overheidsfinanciering van wetenschappelijk onderzoek trapsgewijs zou moeten worden opgevoerd tot 1 pct. van het bruto nationaal produkt wat, zoals u weet, een Europees gemiddelde is. Deze verhoogde inspanning — daarop heeft collega De Bondt gealludeerd — moet ertoe leiden dat het inhaalplan of de achterstand van Vlaanderen tegenover Wallonië inzake toegekende kredieten voor wetenschappelijk onderzoek kan worden weggewerkt.

Mijnheer de Voorzitter, wij blijven overtuigd van de noodzaak van planning als instrument van economische democratie. Ze laat toe behoeften en prioriteiten van de bevolking rechtstreeks in het beleid te vertalen.

Daarom mag de planning geen technocratische aangelegenheid zijn, zoals dat nu dikwijls wel het geval is, maar ze moet uitgaan van een zo laag mogelijk niveau, vanuit de gemeenten, de bedrijfssectoren, de gewesten en met zoveel mogelijk inspraak van de betrokkenen.

Belangrijk is — en dat missen wij in het meerjarenplan — dat jaarlijks bij de bespreking van de Rijksmiddelenbegroting een evaluatie moet worden gemaakt. Daar ontbreken blijkbaar de gegevens. Die evaluatie moet een jaarlijkse aanpassing of een actualisering mogelijk maken.

Tenslotte moet eventuele overheidssteun aan bedrijven verplicht worden verbonden aan een contractuele planning volgens het principe geen steun, zonder contract. Daarom betreuen wij dat de senaatscommissie voor het Onderwijs en het Wetenschapsbeleid nog niet de tijd heeft gevonden om ons wetsvoorstel « tot instelling van een vaste, gemengde parlementaire commissie, belast met het onderzoek naar de beleidsaspecten, de uitvoeringsmodaliteiten en de aanwending van de toegelaten middelen inzake het wetenschappelijk onderzoek » te onderzoeken.

Het wetsvoorstel werd op 6 juli 1983 bij de Senaat ingediend. Men heeft er blijkbaar nog niets voor gevoeld of geen tijd gevonden om het in de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap te behandelen. Ik weet niet wat daar weer achter moet worden gezocht. Ik kan dat uitsel alleen maar betreuen. Het betekent dat men dat soort van werk niet ernstig neemt, hoewel wij blijven geloven dat het om een absoluut noodzakelijk instrument gaat. Mijnheer de minister, ik hoop dat u, met ons, er bij de voorzitter van de commissie zult op aandringen dat dit voorstel eerlang wordt besproken. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Mijnheer de Voorzitter, ik meen dat het inderdaad, binnen het raam van de bespreking van de begroting, past, het meerjarenplan te behandelen, zelfs indien het nog naar de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap wordt verwezen. Ons commentaar kan dan als een aanloop worden beschouwd voor de behandeling in de commissie.

Ten einde de achterstand van België op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek in te halen, werd beslist het totale bedrag van alle kredieten die de Staat besteedt aan dat onderzoek geleidelijk op te trekken, zodat vanaf 1989 2,8 pct. zou worden bereikt van het totale bedrag van de Rijksbegroting, echter vermindert met de rijksschuld en de dotaties aan de gemeenschappen en de gewesten. Men meent, op die manier, Nederland in te halen waar ook 2,8 pct. van de totale Rijksbegroting aan wetenschappelijk onderzoek wordt besteed. Men vergeet hierbij echter dat dit in België in feite minder is: in Nederland zijn er immers noch gemeenschappen, noch gewesten, zodat geen dotaties de Rijksmiddelen komen verminderen; bovendien is de rijksschuld hier groter. Men hangt dus een vals beeld op als men meent op die manier Nederland in te halen. Het zou dan ook nuttig zijn in werkelijke cijfers het resultaat van de operatie in België te vergelijken met wat de toestand — in cijfers — in Nederland zal zijn in 1989. Deze vergelijking zal wijzen op een blijvende achterstand van België. Vandaar de vraag of men niet veeleer een andere financieringstechniek moet uitdenken.

We betreuen ook dat de uitwerking van het voorstel zich beperkt tot de eerste fase. Het lijkt ons veel logischer eerst de grote opties vast te leggen, met de bedoeling alles te coördineren, opdat een coherent en gefundeerd plan zou ontstaan, waarbij ook met de tewerkstelling rekening wordt gehouden. Dan pas kan worden gedacht aan fasering. Men kan moeilijk tot een efficiënt resultaat komen als men jaar na jaar telkens opnieuw beslist welke onderzoeken worden ondernomen. Door een plan te maken voor vijf jaar, zouden ook heel wat verspillingen kunnen worden vermeden.

De Nationale Raad voor wetenschapsbeleid adviseerde trouwens een lange termijn. Waarom werd zo weinig rekening gehouden met zijn « Tendensadvies met betrekking tot de wetenschappelijke en budgettaire prioriteiten op het stuk van het wetenschapsbeleid voor het komende decennium en verderop (1980-2000) ». Van pagina 75 tot pagina 135 zijn tien specifieke adviezen uiteengezet. Er werd deels mee rekening gehouden voor de eerste fase, maar dat heeft niet veel zin als men geen globale, geen bepaalde visie heeft over vijf jaar.

Aangezien het al niet makkelijk zal zijn de inspanningen voor het meerjarenplan de volgende jaren als gepland vol te houden, zou de uitwerking van een budgettaire vijfjarenplan met duidelijke inhoud een waarborg geweest zijn voor de uitvoering ervan.

Op pagina 61 van het « tendensadvies » van de Nationale Raad voor wetenschapsbeleid staat het volgende te lezen: « Indien men weigert een groots opgevatte, gecoördineerde en geprogrammeerde inspanning te doen voor het ontwikkelen van het wetenschappelijk onderzoek en de hogere vorming, zullen hieruit op middellange termijn veel zwaardere gevolgen voortvloeien voor onze economie, de tewerkstelling, de handelsbalans, de volksgezondheid en het algemene ontwikkelingspeil, gevolgen die buiten verhouding staan tot de betrekkelijk bescheiden offers die van de nationale gemeenschap worden gevraagd met het oog op de financiering van dit herstelprogramma. »

Wat men met een zeer algemene term wetenschappelijk onderzoek naar de maatschappelijke gevolgen van de wetenschappelijke en technologische vooruitgang noemt, komt noch in het algemeen meerjarenplan noch in de eerste fase aan bod. Toch adviseerde de Nationale Raad voor wetenschapsbeleid dat 10 pct. van de kredieten voor de spijttechnologieën zouden worden besteed aan maatschappelijk onderzoek. De maatschappelijke gevolgen liggen op verschillende gebieden: op sociaal vlak, zoals bijvoorbeeld de tewerkstelling, op economisch vlak, op het vlak van de gezondheid, op het culturele vlak — denk aan onderwijs en vrijetijdsbesteding — op het vlak van het milieu-beheer enzovoort.

Bovendien mag dat onderzoek niet a posteriori worden aangevat; het moet worden geïntegreerd in de ontwikkeling van de nieuwe technologieën. Men zal immers moeten kiezen voor bepaalde technologieën en die keuze moet berusten op mens- en maatschappijgerichte criteria. Men moet de technologie beheersen zoals men een computer beheerst: men moet weten wat men erin steekt en wat men er wil uithalen. Indien men de technologie toomloos op hol laat slaan, zal het erg moeilijk, zoniet onmogelijk zijn de berokkende schade te herstellen. De doelstellingen zelf van de nieuwe technologieën moeten sociaal en economisch van aard zijn en met economisch bedoel ik natuurlijk een economisch beleid waar alle geleidingen van de maatschappij baat bij hebben en niet alleen enkele *happy few*. Het is trouwens opvallend dat de door de Nationale Raad voor wetenschapsbeleid geadviseerde 10 pct. van de kredieten voor geïntegreerd maatschappelijk onderzoek door de liberalen werden geweigerd. Hun kan het immers niet schelen hoe de nieuwe technologieën zullen inwerken op onze maatschappij. Zij stelden dus hun veto. Maar wel verkregen de ministers Gol en Nothomb 60 miljoen voor research inzake criminaliteit, namelijk onder de rubriek « onderzoeksacties opgezet op initiatief van een minister ter ondersteuning van dringende regeringsbeslissingen ». Het getuigt van weinig ernst en verantwoordelijkheidszin geen rekening te houden met het advies van de Nationale Raad voor wetenschapsbeleid. Het is trouwens niet alleen daar dat men bekommerd is om een gezonde, evenwichtige relatie tussen technologie en maatschappij. Ook het ABVV vraagt dat 10 pct. van het onderzoeksbudget zou worden besteed aan onderzoek ten voordele van de veiligheid en voor de gezondheid van de arbeiders en de bevolking en aan sociaal en economisch verantwoord onderzoek ten einde de technologische ontwikkeling bij te sturen. Dat maatschappijgericht onderzoek zou bovendien een haast onontgonnen werkingsterrein bieden aan de humane wetenschappen. Zoals de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid het in zijn « Tendensadvies » op pagina 181 stelt, « hebben de menswetenschappen een doorslaggevende rol te spelen op het vlak van de beheersing — op sociaal, economisch, cultureel en ook moreel gebied — van de technologische explosie die het einde van deze eeuw zal kenmerken ». Daarvoor zijn echter zelfs de eens beloofde 650 miljoen niet meer terug te vinden.

Op dezelfde bladzijde van het advies wijst men ook op belang van onderzoek inzake opvoeding en didactiek als noodzakelijke voorwaarden voor het beheersen van de nieuwe technologieën.

Het meedelen van informatie, van technieken, het op de hoogte brengen van al het nieuwe zal immers methodes vereisen die niet meer aan de traditionele didactiek kunnen beantwoorden.

Maar de humane wetenschappen mogen hun rol zelfs niet beperkt zien tot de beheersing van de nieuwe technologieën; zij hebben er zelf op eigen terrein mee te maken en op heel wat gebieden zal transdisciplinaire aanpak een noodzaak zijn.

Daarnaast moet het traditionele onderzoek in de humane wetenschappen ook verder kunnen worden gezet.

Maar de humane wetenschappen tellen niet meer. De enige kleine kruimeltjes die ze via het expansieplan kunnen verkrijgen kunnen een brokje zijn van de 350 miljoen die naar de onderzoeksraden van de universiteiten gaan en van de 200 miljoen van het NFWO. Beide kunnen vrij beschikken over deze sommen en dus eventueel een aalmoes aan de humane wetenschappen toekennen.

In mijn commentaar op de actualisering van het regeringsprogramma vorige week, had ik het reeds over het symbool van Flanders' Technology: de ijzige, ongevoelige, verbrijzelende handgreep van de robot die de machteloze menselijke hand omknelt; nu nog steeds vind ik dat een angstwekkend beeld: de mens telt niet meer, hij mag niet meer leren nadenken.

Op een ander menselijk vlak liggen ook problemen in verband met wetenschappelijk onderzoek, namelijk betreffende de mensen die er rechtstreeks zijn bij betrokken, de onderzoekers. Het vastleggen van hun statuut is een voorwaarde *sine qua non* om het wetenschappelijk onderzoek efficiënt te laten werken. Al jaren zoekt men naar oplossingen, maar toch is men tot geen regeling gekomen, zodat de loop-

baanmogelijkheden van wetenschappelijk personeel zeer gering zijn, nog beperkter sedert de invoering van de 40 pct.-regel en het toenemen van het aantal preciaire statuten.

Tallose doctors zijn werkloos. Er zijn al inspanningen gedaan, maar niet voldoende om de werkloosheid op te vangen. In de thans in de commissie voor Onderwijs besproken herstelwet betreffende onderwijs wordt ook al een stapje in de goede richting gedaan, maar het administratief en technisch personeel van de vrije universiteiten wordt er gediscrimineerd ten aanzien van dat van de rijksinstellingen. Die zijn er nochtans ook nodig op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek.

We zijn er ons van bewust dat het vastleggen van een statuut van de onderzoeker niet makkelijk is, te meer omdat naar eenvormigheid tussen de verschillende onderzoeks- en wetenschappelijke instellingen moet worden gestreefd. Het is ook niet het ogenblik alle moeilijkheden hier uit te zetten. Maar we willen er eens te meer op wijzen dat de huidige situatie niet kan worden volgehouden, en zeker niet bij de uitvoering van het expansieplan. Bovendien rijst het probleem van de onderzoekers in de industrie, in de privé-ondernemingen, waar er blijkbaar veel te weinig worden tewerkgesteld.

Kan de minister ons medelen op welke manier hij het probleem van de onderzoekers, en meer bepaald hun statuut, zal koppelen aan het meerjarenplan, ermee rekening houdend dat ook hun vorming niet aan het toeval mag worden overgelaten? Niet alleen bij het begin van hun carrière, maar gezien de snelle technologische en maatschappelijke vergaderingen, en de daarmee gepaard gaande nieuwe methodologieën, ook tijdens hun hele carrière, moet immers over hun vorming worden gewaakt. Een ander thema dat ik hier in het kort nog wil behandelen is de Vlaamse achterstand of liever de onwil van de minister, bij gelegenheid van dit meerjarenplan, een poging te doen om die achterstand in te halen. De Vlaamse interuniversitaire raad heeft daar in een persmededeling tegen gereageerd. Er wordt immers een onaanvaardbare verdeelsleutel gehanteerd bij de rechtstreekse financiering van het universitair onderwijs, namelijk 49,7 pct. voor de Vlamingen, 50,3 pct. voor de Franstaligen nogal verschillend van de door wijlen minister Lefèvre ingevoerde verdeelsleutel 56,7 pct. voor de Vlamingen en 43,3 pct. voor de Franstaligen. Maar minister Maystadt hield helemaal geen rekening met die achterstelling. Al naargelang van de posten zijn de in het expansieplan opgenomen sommen onverdeeld, of verdeeld volgens verschillende verdeelsleutels. Zo worden de 800 miljoen voor het Fonds voor onderzoek op gewestelijk initiatief (het FOGI) verdeeld volgens de sleutel 54 pct. voor Vlaanderen, 37 pct. voor Wallonië en 9 pct. voor Brussel, wat in strijd is met de regionalisering. Hier zou immers de zogenaamde ristosleutel moeten worden toegepast, die steunt op de fiscale inkomsten. Deze sleutel is voordeliger voor Vlaanderen, en trouwens ook voor Brussel. Bovendien is het moeilijk aanvaardbaar dat de gewesten slechts via trekkingsrechten op het Fonds voor industriële vernieuwing worden gefinancierd. Dit betekent dat een nationale goedkeuring moet voorafgaan. De gewesten hebben hier niet de autonomie waarop ze recht hebben. De nationale gemeenschaps- en gewestbevoegdheden zouden trouwens preciezer moeten worden afgebakend.

Eenmaal er duidelijkheid is, moet echter wel aan coördinatie worden gedaan. Het gebrek aan coördinatie is eigen aan ons wetenschappelijk beleid en is ook weer typisch voor dit meerjarenplan. Er zou overleg moeten worden gepleegd tussen de nationale, de communautaire en de gewestelijke instanties, niet alleen met het oog op het wetenschapsbeleid alhier maar ook in verband met internationaal onderzoek.

Op het gebied van het toegepast wetenschappelijk onderzoek moeten vormen van coöperatie tussen de gewesten en de gemeenschappen mogelijk zijn. Coördinatie tussen het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek — nationale materie — en het toegepast wetenschappelijk onderzoek is een noodzaak.

Er zou ook overleg moeten worden gepleegd tussen de verschillende financieringsinstellingen, namelijk het IWONL, de Dienst voor prototypes en de diensten voor programmering van het wetenschapsbeleid. In het tendensadvies van de Nationale Raad voor wetenschapsbeleid, en in het bijzonder door haar commissie voor georiënteerd en toegepast onderzoek, de COT, wordt herhaaldelijk de nadruk gelegd op de noodzaak aan coördinatie en coöperatie.

*De heer Bascour, ondervoorzitter,
treedt als voorzitter op*

In deze commissie was er ook een meerderheid die het wenselijk achtte « dat er een ontmoetingsplaats zou worden bepaald tussen vertegenwoordigers van industrie en syndicaten, de wetenschappelijke gemeenschap en de overheid, waar de grote lijnen en de prioriteitslijnen van het onderzoeksbeleid en van zijn samenhang met het industriële beleid kunnen vastgelegd worden ».

Zo zou ik talrijke passages uit dit tendensadvies kunnen aanhalen. Het zou noodzakelijk zijn dat de diensten van de minister voor Wetenschapsbeleid de voorstellen grondig zouden toetsen aan dit advies. Het zou dan ook duidelijk worden hoe en waar dit meerjarenplan tekort schiet. Wat mezelf betreft, ik zal me beperken tot deze commentaar. Er zouden nog zeer vele vragen kunnen worden gesteld; vele daarvan werden reeds in de Kamer van volksvertegenwoordigers behandeld, zodat een herhaling overbodig lijkt.

Toch heb ik nog een belangrijke vraag: hoe meent de minister het plan jaarlijks te evalueren en hoe zal hij de nodige controles laten uitvoeren? Tot slot: hoewel het ons verheugt zoals collega Seeuws reeds zegde, dat het de bedoeling is de achterstand van België op wetenschappelijk gebied in te halen, toch kunnen we dat meerjarenplan niet goedkeuren. Wegens de aangehaalde gebreken, vrezen we dat het niet efficiënt zal werken; bovendien is het onaanvaardbaar dat geen rekening werd gehouden met de maatschappelijke en menselijke aspecten van het wetenschappelijk onderzoek en de nieuwe technologieën. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, wij mogen betreuren dat de belangstelling van de Senaat voor dit onderdeel van het beleid nogal aan de magere kant is, toch verheugt het ons vast te stellen dat het hoofdzakelijk Vlamingen zijn die zich voor dat beleid interesseren. Ongeveer dertig jaar geleden zou dit niet zo voor de hand liggen.

Ik stel vast dat ook hier een nieuwe mentaliteit aan het groeien is.

Ik hoop dat deze mentaliteit zich ook buiten dit halfroond meer en beter zal manifesteren.

Dat ik kan aansluiten bij een aantal opmerkingen die door voorgaande sprekers werden gemaakt, maakt het mij wel gemakkelijk. Mijn betoog zal drie onderdelen omvatten. Eerst zal ik enkele beschouwingen maken in verband met de maatschappelijke weerslag van het aanwenden van nieuwe technologie. Vervolgens zal ik ingaan op enkele uittalingen van de minister buiten dit parlementair halfroond gedaan, nopens de produktie van nieuwe transmissietechnieken. Tenslotte wil ik ook aandacht besteden aan een eigenaardige verklaring van de minister ter gelegenheid van de bespreking van de voorlopige kredieten in de Kamer.

Eerst dus enkele beschouwingen over de menselijke aspecten van het invoeren van nieuwe technologie. Mevrouw De Pauw heeft mij daarstraks voor een groot deel de woorden uit de mond genomen, maar ik zal toch zo vrij zijn bepaalde accenten te verleggen.

Op 28 juni 1984 werd op gezamenlijk initiatief van de Centrale Raad voor het bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad een advies uitgebracht in verband met kwantitatieve en kwalitatieve gegevens en studies nopens de algemeen economische en sociale gevolgen van de informatietechnologie. Dit is een mondvul alleen maar om erop te wijzen, mijnheer de minister, dat u in uw beleid rekening zal moeten houden met die belangrijke maatschappelijke evolutie. Er werden u, onder meer door mij, vragen gesteld op dat vlak. U verwees echter naar de principiële beslissing die in 1982 werd genomen waardoor 10 pct. van het maatschappelijk researchprogramma zou worden bestemd voor de studie van de maatschappelijke aspecten van het invoeren van nieuwe technologie.

Zowel in antwoord op parlementaire vragen als tijdens de bespreking van uw begroting in de Kamer heeft u erop gewezen dat ons land zich ter zake wenst te aligneren op de gegevens van Europese instellingen, meer bepaald van het Europees *Fast Program*.

Ik stel vast dat twee niet-onbelangrijke sociaal-economische adviesorganen, namelijk de Centrale Raad voor het bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad het niet eens zijn met het getalpm op dat vlak en concrete voorstellen hebben gedaan om uit het slop te geraken. Zij gaan ervan uit dat om een behoorlijk beleid te voeren in het belang van de mensen en de gezinnen, men ook moet kunnen beschikken over behoorlijke gegevens. Zij menen dat wij daarvoor over een aangepaste instelling beschikken, namelijk het Nationaal Instituut voor de statistiek. Wij komen daarmee echter op een ander pijnlijk terrein want uit de bespreking van andere begrotingen is gebleken dat er wat schort aan de behandeling van de gegevens door het NIS. Men beschikt daar over onvoldoende personeel en het personeel dat beschikbaar is, is onvoldoende geschoold. Bovendien volstaan de beschikbare financiële middelen niet om de allernoodzakelijkste aanvullende gegevens te verzamelen.

Ik hoop vandaag uit de mond van de minister te vernemen dat men, indien er inderdaad principieel in het globale pakket 10 pct. werd gereserveerd voor het onderdeel invloed van de nieuwe technologie, ook ertoe bereid zal zijn zo spoedig mogelijk tot aanwending over te gaan, waarbij uiteraard integratie op het Europese vlak zeker niet mag wor-

den uitgesloten. Anderzijds moet erop worden gewezen dat op het vlak van het verzamelen van de gegevens niet langer mag worden getalmd, zeker als wij weten welk een grote invloed deze evolutie — ik sluit mij aan bij de vorige spreker — heeft op het onderwijs, de gezinsstructuren zoals zij in het maatschappelijk leven functioneren en — dit mag ook eens luidop worden gezegd — op het beleid dat uiteindelijk moet gericht zijn op de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van de mens. Hier zijn we in een zone terechtgekomen die zich bevindt ergens tussen de menswetenschappen enerzijds, en de zuivere wetenschappen anderzijds. Deze nieuwe terreinen kunnen een uitdaging vormen voor heel wat jonge onderzoekers. Zij kunnen op die manier bijdragen tot een beter geharmoniseerde maatschappij of minstens tot het wegwerken van bepaalde kwaadaardige aspecten van ons toekomstbeeld. De regering moet hier behoorlijke voorlichting en informatie verstrekken.

Het tweede punt van mijn uiteenzetting is delicaat. Velen onder ons hebben natuurlijk de nationale Belgische minister van Wetenschapsbeleid voor de RTBF een verklaring horen afleggen in verband met de inplanting van nieuwe bedrijven in Wallonië. De minister is ervan uitgegaan dat enerzijds, de Waalse economie stagneert en dus behoefte heeft aan de vestiging van nieuwe industrieën en anderzijds, dat bepaalde industriële bedrijvigheid in Wallonië niet aanwezig zijn. Zeg ik het goed, mijnheer De Bondt?

De heer Seeuws. — De heer De Bondt zwijgt, voorlopig.

De heer Van In. — De diagnose van de minister is dan dat, in concurrentie met in Vlaanderen gevestigde bedrijven, gelijkaardige bedrijven in Wallonië moeten worden opgericht. Hoe dit zal gebeuren heeft de minister voor de RTBF niet gezegd, dat weten wij uit andere bronnen. Het zal gebeuren mits de medewerking van de voornaamste Belgische holdings, door het samenbrengen van een aantal geïnteresseerde industriële groepen die hun hoofdzetel buiten ons land hebben. De financiering zal gebeuren met nationale, zeg maar Belgische, middelen. Wat is het resultaat van deze operatie, indien ze plaatsheeft, en wanneer de bedoelingen van de huidige minister werkelijkheid worden?

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Ce que vous venez de dire est très exactement ce qui s'est passé en 1966.

De heer Van In. — U zinspeelt op Sidmar, daar waar het op dat moment in de hele wereld de trend was om dergelijke bedrijven naar de zee te verplaatsen.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Dans le domaine des télécommunications, la description que vous venez de faire est très exactement ce qui s'est passé en 1966, sous le gouvernement Vanden Boeynants.

De heer Van In. — Mijnheer de minister, u kan straks breedvoerig antwoorden. Ik probeer mijn uiteenzetting op een logische wijze naar een conclusie te leiden.

Deze conclusie is dat om de bestaande en aan de wereldspits lopende Vlaamse bedrijven te gaan concurreren, de minister met nationaal geld nieuwe bedrijven zal oprichten waarvan de toekomst ten minste onzeker is, tenzij de zekerheid de bestaande bloeiende bedrijven te zullen ondermijnen.

Ik ben blij te horen dat de heer De Bondt, zij het op gezapige toon zoals het een CVP'er past, tot dezelfde conclusie is gekomen. Wij zullen echter de conclusies moeten trekken uit de houding van de minister. Als de heer De Bondt consequent is en zijn partij het eens is met zijn diagnose, moet zij de begroting afkeuren. Ze kan niet anders.

Ik neem het de minister niet kwalijk dat hij als Waal dergelijke uitgangspunten predikt maar hij mag dit niet als nationaal minister en vooral niet als minister verantwoordelijk voor het globaal wetenschapsbeleid, waarvan andere sprekers de diagnose over de gebrekkige verdeling tussen de gemeenschappen al hebben gemaakt.

Mijn derde punt is vrij onschuldig, maar sluit aan bij wat ik daarnet heb gezegd. Ik richt mij speciaal tot de Voorzitter. Op een bepaald ogenblik doet er zich in de Kamer van volksvertegenwoordigers een discussie voor over het toekennen van nieuwe voorlopige kredieten. De minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan dankt de rapporteur en, wanneer hem gevraagd wordt hoe het komt dat opnieuw voorlopige kredieten moeten worden toegekend, antwoordt hij letterlijk — ik citeer het *Beknopt Verslag* van 14 maart 1985, pagina 766 — « Als de Senaat even goed georganiseerd was als de Kamer, zou er geen behoefte zijn aan voorlopige kredieten. » Waarvan akte.

Ik overhandig deze tekst aan de Voorzitter en hoop dat hij ons, senatoren, zal uitleggen waaruit dit gebrek aan organisatie bestaat. Ik vraag de minister of hij suggesties kan doen over de manier waarop

dit gebrek aan organisatie kan worden verbeterd. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Ik veronderstel dat de heer Van In dit zelf allemaal reeds weet.

La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Monsieur le Président, je vais tenter de répondre, en les regroupant sous cinq thèmes, aux questions qui ont retenu plus particulièrement l'attention des différents intervenants et d'abord — tradition oblige —, celles qui concernent la ventilation entre les communautés et les régions des crédits affectés par notre pays à la recherche.

Par souci de clarté, je suivrai l'ordre suggéré par M. Vandekerckhove qui, à juste titre, a distingué trois types de crédits : ceux qui font l'objet d'une répartition selon une clé fixée à priori, ceux qui font l'objet d'une répartition selon une clé fixée à posteriori et enfin ceux qui ne font pas l'objet d'une répartition en fonction d'une clé, mais bien en fonction des besoins.

En ce qui concerne la première catégorie — les crédits répartis selon une clé fixée à priori —, M. Vandekerckhove a rappelé les différentes clés utilisées : la clé communautaire traditionnelle (45/55), la clé selon le nombre de diplômés du deuxième cycle, la clé du FRI et, j'y reviendrai dans un instant, la formule retenue pour l'Irsia et le Fonds des prototypes.

La clé communautaire est appliquée de plus en plus à différents crédits. Sur ce point, lorsque Mme De Pauw affirme que je n'ai pas tenu compte de la nécessité d'un rattrapage flamand, ses propos ne me paraissent pas conformes à la réalité.

Depuis que je suis ministre de la Politique scientifique, j'ai exécuté ce qui était convenu : selon le rythme prévu, intervient chaque année un rattrapage flamand pour tous les fonds associés au FNRS, de manière à aboutir — ce qui est d'ailleurs déjà le cas pour deux fonds — à la clé communautaire 45/55. Ce rattrapage sera totalement réalisé à partir du budget de 1986.

Quant aux différents autres programmes, tel le programme Prest, permettant l'engagement de trois cents jeunes chercheurs, les crédits sont répartis selon la clé communautaire. Il en va de même pour un certain nombre de crédits destinés aux universités et qui figurent dans le plan pluriannuel d'expansion du potentiel scientifique.

En matière de rattrapage flamand, vous avez fait allusion, madame, à une autre problématique qui se rattache à la deuxième catégorie fixée par M. Vandekerckhove : les allocations de fonctionnement des universités. Les règles en la matière ne relèvent pas, au premier chef, du ministre de la Politique scientifique et sont fixées dans la loi de 1971 sur le financement des institutions universitaires.

J'ajoute, en ce qui concerne l'Irsia et le Fonds des prototypes, que M. Vandekerckhove a rangés dans la première catégorie, qu'il ne s'agit pas d'une clé de répartition de crédits nationaux entre les régions, mais plutôt de la manière dont ces crédits ont été transférés aux régions.

La décision de régionaliser un tiers des moyens de l'Irsia et deux tiers des moyens du Fonds des prototypes, a été prise, dans le principe, en juillet 1983; en fonction de quoi, les crédits nationaux pour l'Irsia et pour le Fonds des prototypes ont été réduits, et les moyens correspondants transférés pour les années 1984, 1985 et 1986, selon la clé suivante : pour moitié sur base de la clé de répartition des dotations, et pour moitié sur base de la clé de ristourne des impôts. Cette décision a été exécutée — je réponds ainsi à M. Humblet — dans le cadre du budget des Voies et Moyens de l'année budgétaire 1985 et des budgets des Dotations aux communautés et aux régions de 1984 ajusté et de 1985.

Les moyens ont été ainsi transférés et ils sont, contrairement à ce qu'a indiqué M. Humblet, aussi bien à la disposition de la Région wallonne que de la Région flamande.

Je précise, pour répondre à une question de M. Vandekerckhove, que les exécutifs peuvent affecter librement ces moyens aux objectifs qu'ils jugent prioritaires. On dit que ce serait l'intention de certaines régions, de modifier ces objectifs prioritaires; certes, ceci relève de leur choix et de leur compétence, mais, amène à s'interroger sur la continuité de la politique en matière de recherche.

La régionalisation de ces crédits a été revendiquée au nom de la nécessité de consentir un effort plus important en matière de recherche appliquée.

Or on doit constater que les crédits, une fois régionalisés, sont en fait affectés — ce qui, en soi, est normal, chaque exécutif disposant d'une entière liberté en la matière — à d'autres objectifs.

La deuxième catégorie est celle de la répartition selon une clé fixée à posteriori. Nous en arrivons ainsi au problème des allocations de fonctionnement des universités. Je pense qu'un débat à ce propos

pourrait s'ouvrir plus adéquatement à l'occasion de l'examen des budgets de l'Education nationale.

Reste la troisième catégorie, celle pour laquelle il n'existe pas de répartition.

Sur ce point, M. Vandekerckhove a choisi un certain nombre d'exemples dans lesquels la Flandre reçoit moins que ce que lui attribue la clé communautaire de 55 p.c., ou encore la clé régionale de 52 p.c.

De heer Vandekerckhove. — Welke voorbeelden, mijnheer de Minister? Ik zou ze graag kennen.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Un premier exemple me vient à l'esprit. Vous avez cité le programme aéronautique. Le programme national de recherche-développement en aéronautique est doublé d'un autre volet, celui « des technologies connexes » qui, pour l'essentiel, concerne la bureautique, domaine nouveau en très grande expansion. Ce volet est pour sa toute grosse part affecté à des entreprises situées en région flamande. Cet exemple va manifestement dans un tout autre sens, monsieur Vandekerckhove.

J'ajoute que, dans un certain nombre de cas, nous n'avons pas le choix de la répartition.

Vous avez cité un exemple important en raison de l'ampleur qu'il prend : le programme pour les radiocommunications à très haute fréquence. Vous relevez que la Région flamande ne reçoit que 25 p.c. La Région wallonne reçoit, elle aussi, le même pourcentage.

Dans nombre de cas, si vous considérez les chiffres, la part que la Flandre reçoit en moins par rapport à la clé traditionnelle, n'est généralement pas attribuée à la Wallonie mais à la Région bruxelloise. Nous sommes devant une situation de fait : sur le territoire de la Région bruxelloise, de nombreux centres de recherches sont établis, qu'ils soient de recherche universitaire ou d'entreprise. Certaines entreprises qui ont leur centre de production dans la Région flamande ou la Région wallonne, ont leur centre de recherche auprès de leur siège social à Bruxelles. Nous devons en tenir compte.

C'est ainsi que pour l'ensemble du programme pour les radiocommunications à très haute fréquence, qui porte sur un milliard de francs, nous avons reçu une proposition conjointe de quatre entreprises belges qui ont formé un consortium, ainsi que vous l'avez rappelé. Effectivement, l'une de ces entreprises est située en Région flamande, une autre en Région wallonne et les deux autres dans la Région bruxelloise. La répartition est dès lors respectivement, sur ce programme, de 25, 25 et 50 p.c.

Ces réalités ne peuvent être esquivées.

De heer Vandekerckhove. — Mijnheer de Minister, in verband met de technologische innovatie, lees ik in het verslag van de heer Moors dat Vlaanderen slechts 42 pct. ontvangt. Dat staat op bladzijde 50 van het verslag. Dat is toch geen schitterend percentage, mijnheer de minister. Volgens de gewestelijke verdeelsleutel zou het ten minste 52 pct. moeten zijn.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — La situation peut évoluer et les chiffres varier.

Si l'on considère l'ensemble des contrats conclus sur base de l'arrêté royal du 2 février 1982 pour les actions d'innovation technologique, la répartition actuelle doit être de l'ordre de 47 p.c. pour la Région flamande, de 39 p.c. pour la Wallonie et du solde pour la Région bruxelloise.

La statistique varie de semaine en semaine. Si on avait fait le point à un moment déterminé, on aurait constaté que la Région flamande avait reçu beaucoup plus que sa part eu égard aux clés traditionnelles. Ainsi, il suffit que, dans les quinze jours, je sois amené à signer un nouveau contrat relativement important pour une entreprise située, par exemple, dans la Région flamande, pour que les statistiques soient de nouveau modifiées.

Si la possibilité nous est donnée de réunir la commission plus souvent qu'une fois tous les deux ans pour parler de la politique scientifique, je ne doute pas que vous aurez l'occasion de constater combien les statistiques de répartition régionale peuvent varier en ce qui concerne les programmes d'innovation technologique.

Voilà ce que je tenais à dire sur cette première question de ventilation des crédits de recherche entre les communautés et les régions.

Je joins à ce premier chapitre, la réponse à une question posée par M. Humblot qui a indiqué que nous empiétons sur les compétences des communautés dans le domaine de l'information et de la documentation scientifique et technique.

Je répondrai à l'honorable membre que ce domaine dépasse la bibliothéconomie; il s'agit ici de bases de données, et fait partie du programme-cadre des Communautés européennes. C'est donc en liaison avec ce qui se fait à ce niveau que nous croyons utile de prendre des initiatives en la matière. Bien entendu, tant pour ce programme-ci que pour d'autres, les contacts nécessaires seront pris en vue de respecter les compétences communautaires et régionales.

J'aborde à présent une deuxième série de questions, portant sur le statut du chercheur qui a retenu l'attention de plusieurs intervenants.

Certes, le problème de l'expansion de notre potentiel scientifique n'est pas strictement d'ordre budgétaire. Des aspects qualitatifs très importants doivent être rencontrés si nous voulons vraiment permettre l'expansion de notre potentiel scientifique.

J'ai demandé au Conseil national de la politique scientifique d'examiner ce problème dans le détail et de formuler des propositions. Ce Conseil a constitué une commission qui devrait terminer ses travaux à la fin de l'année dernière. Malgré un peu de retard, c'est chose faite à présent. Le problème est actuellement en discussion au niveau de l'ensemble du Conseil qui m'a promis très prochainement un avis. Je compte beaucoup sur ces travaux pour tenter d'aboutir à l'élaboration d'un projet de loi global sur le statut du personnel scientifique, que je soumettrai à la concertation avec mes collègues les ministres de l'Education nationale. Nous verrons alors si nous pouvons harmoniser certaines situations et règles aujourd'hui extrêmement différentes, qui freinent le développement de notre potentiel scientifique.

Avant d'en arriver à une solution globale, nous pourrions envisager des réformes partielles.

C'est ainsi que j'examine actuellement avec mes collègues de l'Education nationale une modification qui pourrait être apportée à l'arrêté royal du 31 octobre 1953 fixant le statut des agrégés, des répétiteurs et des membres du personnel scientifique des universités de l'Etat; le problème concerne, en effet, plus spécialement ces universités. Cette modification vise à assurer à tous les chercheurs des chances égales d'entamer une carrière dans les cadres scientifiques permanents de ces institutions, peu importe qu'il s'agisse d'assistants ou de chercheurs recrutés en vue de la réalisation d'un programme déterminé, comme par exemple de chercheurs bénéficiant d'une bourse de l'Irpsa ou d'un mandat du FNRS. C'est le genre de réforme relativement modeste, mais qui permettrait, me semble-t-il, de rencontrer certaines situations concrètes. Il existe aujourd'hui des éléments de grande valeur qui ne peuvent accéder à la carrière scientifique. Nous devons nous efforcer d'apporter une solution à ce problème.

Le troisième chapitre concerne les questions portant sur les conséquences humaines et sociales du développement des nouvelles technologies et qui, à juste titre, ont retenu l'attention de plusieurs intervenants.

Il importe que nous y soyons attentifs dès le départ si nous voulons éviter des réactions de rejet à l'égard des nouvelles technologies. Comme l'a dit notamment Mme De Pauw, nous devons être vigilants en ce qui concerne la sécurité et la santé des travailleurs confrontés à ces nouvelles technologies.

Il est exact que le Conseil national de la politique scientifique a émis, dans son avis, la proposition qu'un quota de 10 p.c. des crédits affectés à la recherche dans le domaine des technologies nouvelles soit réservé d'office à l'étude des conséquences humaines et sociales de l'introduction de ces nouvelles technologies.

La règle n'a pas pu être retenue comme telle, à la fois pour des raisons d'ordre budgétaire et pour des raisons qui tiennent à la difficulté d'appliquer systématiquement une telle règle.

Il n'empêche que ce problème retient notre attention. Le rapport de M. Moors à la Chambre des représentants y fait allusion, notamment par le biais du programme Fast qui, au niveau de la Communauté européenne, est précisément consacré à l'examen systématique des conséquences sociales de l'introduction des nouvelles technologies.

Nous avons délibérément pris notre part dans ce programme. J'approuve actuellement des conventions avec des centres de recherches universitaires dans ce domaine. C'est bien volontiers que, le moment venu, je communiquerai à votre commission l'ensemble des contrats passés par mon département avec les différentes universités dans ce domaine de recherche.

Sur ce point, M. Van In a évoqué un aspect important : l'état lamentable dans lequel se trouvent, en ce moment, nos statistiques. Il a très justement indiqué que l'Institut national de statistique manque, d'une part, de personnel et, d'autre part, de personnel suffisamment qualifié. Un effort doit être accompli à cet égard. C'est la raison pour laquelle vous trouverez, dans le plan d'expansion du potentiel scientifique, parmi les fonctions de service public qu'il nous paraît important de moderniser, l'amélioration de notre appareil statistique. Des moyens sont prévus pour cette modernisation particulièrement urgente de l'Institut

national de statistique, condition *sine qua non* pour un bon développement dans le domaine des sciences sociales.

Le quatrième chapitre concerne les questions liées à l'espace.

M. De Bondt, en particulier, est intervenu sur ce point. Je voudrais saisir l'occasion pour donner quelques explications sur ce qui s'est passé à la conférence ministérielle de l'Agence spatiale européenne, qui s'est tenue récemment à Rome.

L'Europe, dans le domaine spatial, a atteint les grands objectifs qu'elle s'était fixés il y a douze ans. Il était donc essentiel d'en fixer de nouveaux pour la prochaine décennie. C'est ce qui a été réussi à Rome, dans l'optique de l'autonomie européenne dans tous les secteurs d'importance stratégique et, par conséquent, dans celui des vols habités et des opérations en orbite.

La réalisation de ces objectifs passe, bien entendu, par une coopération avec les Etats-Unis dans le programme Columbus. Mais elle implique aussi que nous nous dotions de nos propres moyens de transport, d'où la poursuite du programme Ariane avec Ariane 5, et la mise en œuvre de moyens d'intervention en orbite, avec le programme Hermès.

Bien entendu, nous allons devoir maintenant préciser, en fonction des moyens disponibles, les étapes et les dates de réalisation de ces programmes. Mais l'essentiel était, me semble-t-il, de prendre les options politiques fondamentales sur ces trois programmes complémentaires que je viens de citer : Columbus, Ariane 5 et Hermès, tous trois indispensables à la cohérence du plan à long terme de l'Agence spatiale européenne.

De heer De Bondt. — Het Hermes-programma is een Frans programma op basis van bilaterale overeenkomsten. Is België daarbij aangesloten?

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Vous avez raison, monsieur De Bondt, de faire cette distinction.

Effectivement, à ce stade-ci, l'Agence spatiale européenne a pris acte avec intérêt de la proposition française d'étudier la mise au point d'une sorte de navette spatiale d'un type particulier, baptisée Hermès, et du fait qu'un certain nombre d'Etats membres ont d'ores et déjà déclaré leur souhait d'être associés, dès le stade des études, à ce programme. C'est le cas de la Belgique et d'autres Etats membres de l'Agence spatiale européenne. Cela se fera sur une base multilatérale au stade des études. Le moment venu, le résultat sera présenté à l'Agence pour qu'il devienne un programme de l'Agence en tant que tel.

M. De Bondt. — Il n'y a donc pas encore de retombées dans le budget actuel?

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Non, il n'y en a pas encore dans le budget de 1985. Si certaines dépenses se font dans le cadre de ce budget, elles seront extrêmement limitées, de l'ordre de quelques millions, puisque nous en sommes seulement au stade des études préliminaires.

A côté de ces importants programmes de développement du transport spatial, nous avons également tous les autres programmes de l'Agence spatiale européenne auxquels, bien entendu, nous continuons de participer : le programme scientifique, les programmes de télécommunications et d'observation de la terre, le programme de recherche dans le domaine de la microgravité, bref, toute une série de programmes qui intéressent certains de nos centres de recherche et de nos industriels.

Un tel effort de l'Agence spatiale européenne ne sera possible que par un engagement financier beaucoup plus important des différents Etats membres. M. De Bondt a effectivement donné une indication correcte en expliquant qu'on envisage de doubler pratiquement notre participation d'ici à 1990, ce qui signifie, en clair, que du 1,8 milliard actuellement inscrit à notre budget, nous devons atteindre progressivement — en francs constants de 1985 — un montant de l'ordre de 3,4 milliards pour l'exercice budgétaire de 1990.

Il va de soi qu'un tel effort en faveur d'un des domaines, par ailleurs important, de notre politique scientifique — à côté de l'intérêt scientifique et technologique considérable que cela représente pour notre pays —, bénéficie aux entreprises, qui profitent des retombées industrielles dans une proportion correcte.

Vous avez souligné, monsieur De Bondt, la nécessité d'être attentif aux négociations industrielles. Il est vrai qu'il existe dans ce domaine un certain nombre de gros participants, mais il existe également de gros consortiums industriels. Il faut cependant noter que Belgospace n'est pas un consortium de ce type, mais un lieu de rencontre utile entre les cinq entreprises principales qui participent aux contrats de l'Agence spatiale européenne. Belgospace est un interlocuteur intéressant, en particulier pour les services de la politique scientifique; mais

les contrats de l'Agence spatiale européenne sont passés directement avec les firmes elles-mêmes et non avec Belgospace. Ce n'est donc pas un consortium du même type que ceux qui peuvent exister dans les grands pays que vous avez cités.

Vous avez fait une suggestion à laquelle je ne serais personnellement pas opposé : examiner, au niveau du Benelux, dans quelle mesure il serait favorable de constituer un consortium qui pourrait discuter en meilleure position avec les industriels des autres grands pays.

Nous devons être attentifs à l'aspect quantitatif et qualitatif des retombées industrielles.

Pour ce qui est de l'aspect quantitatif, j'ai obtenu à Rome une règle garantissant un taux de retour satisfaisant. Celui-ci devrait être de 95 p.c. par rapport à notre part dans le financement industriel des programmes; autrement dit, 95 p.c. de cette contribution devraient nous revenir sous forme de contrats. Nous devrions atteindre ce résultat à l'horizon 1987; nous nous situons actuellement entre 92 et 93 p.c., donc très proches de cet objectif.

A côté de cet aspect quantitatif, il y a également des aspects qualitatifs. En effet, il faut éviter que nous nous trouvions systématiquement réduits à un rôle de pur sous-traitant et que nous n'ayons pas, dans un certain nombre de domaines, la maîtrise d'œuvre d'un système ou d'un sous-système. Je répète que j'examine actuellement si le fait de faire des propositions en consortium pourrait constituer un atout supplémentaire pour obtenir ce type de maîtrise d'œuvre.

De heer De Bondt. — Gaat u daarover met uw collega's van Nederland en het groothertogdom Luxemburg contact opnemen?

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Effectivement, nous devons avoir prochainement des contacts au niveau du Benelux afin d'examiner certaines activités de recherche présentées à l'échelon des Communautés européennes. Ce pourrait être effectivement l'occasion de soulever cette question.

Enfin, le cinquième et dernier chapitre que j'aborderai concerne les questions touchant aux mécanismes de contrôle ainsi qu'aux valorisations des résultats de la recherche, point sur lequel M. Seeuws a particulièrement insisté. Il a souligné la nécessité d'un contrôle collectif plus développé sur l'utilisation des moyens consacrés à la recherche. Il a rappelé que l'argent appartient à tous et que, par conséquent, ceux qui représentent la collectivité, donc avant tout les membres du Parlement, devraient pouvoir exercer un contrôle plus effectif ainsi qu'une évaluation.

Vous avez indiqué, monsieur Seeuws, que cette évaluation était nécessaire pour l'adaptation annuelle du plan d'expansion. Je ne suis pas responsable du fait que votre proposition n'ait pas encore été discutée et, bien que je ne m'y rallie pas d'emblée, je répète que je suis néanmoins disposé à discuter, au sein de la commission, de la manière la plus efficace d'assurer le contrôle régulier de l'utilisation des moyens consacrés à la recherche. Peut-être la formule d'une sous-commission, évoquée par M. De Bondt, serait-il le bon moyen. Je reste ouvert pour ma part à une formule permettant de suivre régulièrement l'évolution dans le domaine de la politique scientifique.

En ce qui concerne la valorisation des résultats de la recherche, M. Vandekerckhove souhaite obtenir quelques exemples.

Je puis lui citer le modèle mathématique de gestion de la mer du Nord, conséquence directe d'un programme de recherche financé par la Politique scientifique. Ce modèle est non seulement utilisé aujourd'hui sur le plan scientifique — puisqu'il continue à être un outil pour les différentes équipes universitaires qui, dans le domaine de l'océanologie, ont acquis une réputation à l'échelon international — mais aussi sur le plan économique, car il permet notamment de faire des mesures de courants à destination des constructeurs dans le domaine maritime.

En outre, ce modèle constitue un instrument utile de service public. Ainsi, lors de l'incident du *Mont-Louis*, cette technique a pu, avec une précision relativement grande, prévoir comment allait se comporter le pétrole qui s'était échappé de ce bateau.

Des exemples d'exploitation industrielles de programmes de recherche se retrouvent également dans le domaine de l'énergie.

C'est vrai pour l'énergie photovoltaïque que des firmes belges utilisent pour construire des centrales qui se vendent à l'étranger. De même, une firme limbourgeoise exporte aujourd'hui des éoliennes jusqu'en Californie. Nous encourageons ses efforts de diversification.

Voilà quelques exemples de valorisation, aspect auquel nous devons être de plus en plus attentifs.

A cet égard, la méthode contractuelle, sur laquelle a insisté M. Seeuws, me paraît être effectivement une bonne approche. Nous essayons de la suivre aussi bien dans des programmes de recherches

concertées que dans des programmes nationaux de recherche-développement et dans les actions d'innovations technologiques, tout en prévoyant certaines clauses sur la valorisation en Belgique, de manière à garantir à l'Etat, qui finance les programmes, soit la propriété des résultats de la recherche, soit, à tout le moins, un droit de regard sur la cession éventuelle de ces résultats.

J'en viens aux dernières questions posées par M. Van In.

Nous aurons d'autres occasions de débattre sur les problèmes posés par les télécommunications et au sujet desquels j'explicitai davantage ma pensée. Je profite néanmoins de la discussion qui a lieu aujourd'hui pour souhaiter qu'on ne caricature pas ma position à cet égard. En ce qui concerne le marché des télécommunications, marché d'une ampleur exceptionnelle qui va porter sur une centaine de milliards, il faut, d'entrée de jeu, fixer certains critères de choix. La clarté de ceux-ci et de la procédure à suivre pourrait, à mon estime, largement dépassionnaliser le problème. On pourrait ainsi trouver une solution susceptible de favoriser à la fois le pays et chacune de ses régions.

Mais il faut, pour ce faire, que trois critères soient respectés et, tout d'abord, la qualité technique. En effet, on ne peut perdre de vue que la commande de centraux téléphoniques implique une amélioration de notre réseau téléphonique.

Nous ne pouvons, en outre, négliger un aspect tout aussi fondamental : le coût. Lorsque des montants aussi importants sont en jeu, le fait de présenter des prix intéressants est, vous en conviendrez, un élément déterminant.

Enfin, comme c'est le cas pour d'autres commandes publiques importantes, il faut également tenir compte de critères de nature économique. Les retombées, au niveau du pays et de ses régions, en termes de valeur ajoutée, de capacité de recherche, de développement et d'exportation, doivent, bien sûr, entrer largement en ligne de compte.

C'est dans cet esprit que j'examinerai les offres qui nous sont faites lorsqu'on en discutera, au sein du gouvernement.

Vous avez, par ailleurs, relevé une phrase dont je ne puis dire si je l'ai exprimée dans les termes que vous avez employés. Je me souviens avoir déclaré que, si le Sénat avait voté les différents budgets aussi rapidement que la Chambre — je ne crois pas avoir parlé d'organisation, mais de rapidité —, nous n'aurions pas été contraints de recourir à une nouvelle loi de crédits provisoires, devenue nécessaire et dont nous discuterons, demain, en commission des Finances. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole, je vous propose d'interrompre ici nos travaux. (*Assentiment.*)

Le Sénat se réunira cet après-midi à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw deze namiddag te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 12 h 40 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 12 u. 40 m.*)